

Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

TROMPETE
DUPĂ
AMIAZĂ
O nuvelă
de
CONSTANTIN ȚOIU

RADU BOUREANU: VERSURI
NICHITA STĂNESCU: VERSURI
5 POEȚI SOVIETICI

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta literară

Anul XIII ● Nr. 45 (732) ● Joi 10 noiembrie 1966

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

8 pagini: 1 leu

ORIENTĂRI NOI ÎN SOCIOLOGIE

Dialog: H. H. STAHL - ION BIBERI

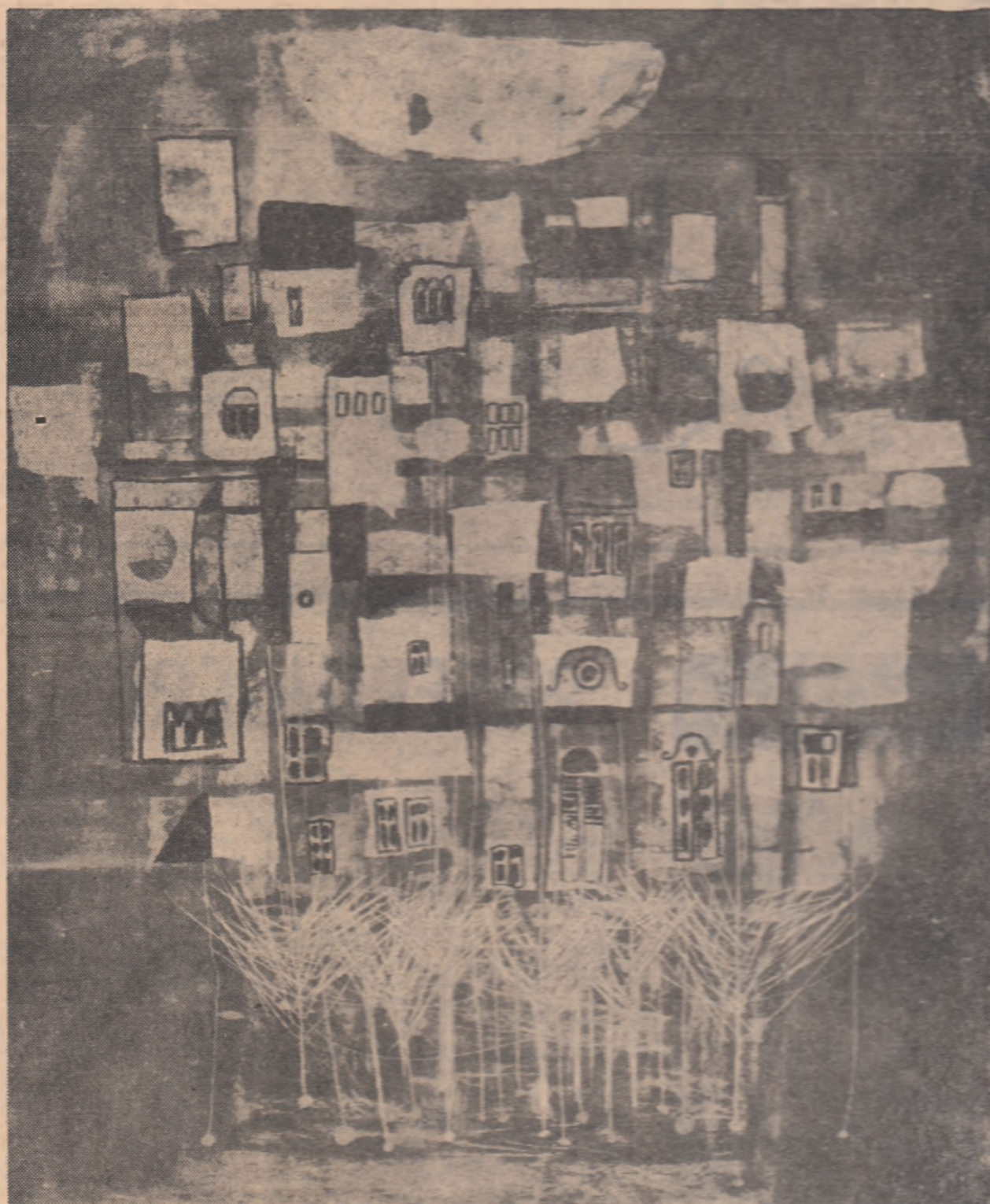
ION BIBERI: Am putea spune, făcând o simplă constatare de fapt, că evoluția gândirii științifice din ultimele două decenii reprezintă o adevărată mutație spirituală. Este mai mult decât o revizuire a vechilor metode și o depășire a orizonturilor: s-a elaborat, în răstimp de câțiva ani, un nou mod de a pune problemele și s-a întregit o nouă viziune a lumii; au apărut noi discipline științifice, s-au dezvoltat mijloace de cercetare de o eficiență mai înaltă decât cele vechi. După o evoluție mai degrabă lentă și previzibilă a gândirii, prelungită câteva secole, am intrat deodată în faza unei adevărate explozii creatoare. Dibușurile și dureroasele crize de creștere sînt lăuate în urmă; sînt uitate de asemenea epocile de scepticism, în care fuseseră proclamate vechile formule: *ignorabimus* și „*falliment*” al științei. Spiritul uman nu mai cunoaște îngrădiri. A înlăturat limitele, într-o depășire de sine fără exemplu în istorie, ajungînd la o înțelegere cu primăritate, deschisă a lumii. Cercetarea nu mai are obiective restrinse, ci reprezintă un drum, în care țelurile imediate nu sînt decât termeni de cuprindere provizorie. Orizonturile înseși ale universului s-au dilatat în nesfîrșire: intuiția pascaliană devine adevăr științific, iar gîndul poetului alcătuiește pentru cercetător un adevărat îndreptar: „să mergem în adîncul infinitului, pentru a descoperi lucruri noi!”

torizat, te afli în legătură cu lumea toată. Rețeaua de comunicații de masă e deci încă în dezacord și uneori în conflict cu rețeaua de transporturi. Cit timp încă? Asta e o întrebare pe care sociologia clasică nu și-o pu-

meră, urbane își revansă carierele de locuitor, radiază, pe linii urbane, dominate de automobile și mașini pentru de căile ferate, ating în zbor alte orase, le înglobează, își formează centri de „orase satelit” și „oraje

un sfîrșit imens, uniformizat, an de an, pînă la urmă, care se restrînge din ce în ce, spre cîrmărit. Două lucruri în contrast, din care una crește și se extinde și cealaltă pierde. Peste satul patriarhal, înghețat de viața sa-

EUGEN MIHAESCU

PEISAJ CITADIN

Într-o epocă în care spiritul uman își descoperă adevărata realitate, aceea a unei neîncetate depășiri și creșteri creatoare, cînd toate disciplinele științifice dobîndesc o nouă configurație, sociologia avea, la rîndu-i, să urmeze un mers ascendent și o primenire analogă de structură: dacă științele naturii au primit impulsul actual din partea forțelor creatoare umane, științele omului și ale realității sociale, trebuiau să reprezinte cu atât mai mult o schimbare de orientare. N-aș vrea să antcipiez, în această privință, iubite tovarășe Stahl, o schițare a imaginii de ansamblu, pe care o prezintă evoluția sociologică în ultimele două decenii și pe care te-ai ruga să o întreprinzi, în câteva cuvinte. Aș vrea să observ numai că te afli în cea mai priincioasă poziție, pentru a face, dacă nu un bilanț spiritual al unei științe — care nu poate fi făcut decît în mod provizoriu, pentru unul din motivele de perspectivă asupra mersului actual al gândirii și cercetărilor sociologice. Nu uit că ai fost un elev și un colaborator apropiat al profesorului Gusti, că ai adus contribuții însemnate la afirmarea noului spirit în sociologie, prin cercetările dumitale, concretizate în numeroase lucrări, și mai ales în *Tehnica monografiei* și studiul monografic al satului Nereji, și că în cei treizeci și șapte de ani de cînd am avut cîntea și bucuria de a te cunoaște, mi-am putut da seama de pasiunea cu care ai urmărit imensa bibliografie, privitoare la problemele sociologice. Ai îmbinat, astfel, cercetarea concretă a faptelor sociale, cu studiul teoretic.

nea, dar care nouă ni se impune. Pe de altă parte, s-au născut noi forme de viață socială, care, înfăptuite pe teren, pun aceleași probleme. Lumea se „urbanizează” masiv, orașele mstore, „megalopolis”-urile, cresc neîncetat. Milioane și milioane de oameni părăsesc în grabă zonele rurale și se înghesuie în orașe. Marile aglo-

dormitor”, inundă suprafețele dintre punctele de aglomerație maximă, creînd o zonă, nici urbană, nici rurală, pentru care s-a născut calificativul de „spații urbanizate”. Ariele metropolitane astfel create cuprind spații gigantice. Din avioane, pe zece și sute de kilometri, vezi la nesfîrșit orașul cuceritor, în mersul său triumfal, ca

bană, pierde cu toate ale lui, și baze și reie. Bănuim încă de mult că așa va fi, cîndva: desi nu credem că se va întâmpla atît de repede. Am avut prilejul să spun, de mult, că procesul dispariției acestui sat patriarhal, pentru studierea căruia mi-am închinat

(Continuare în pag. 7)

DE SENECTUTE

Tînră ca noul sonet pe o coardă fierbîntă
Visul mă duce frumos către zile făcute
Cînd ostentiv voi vorbi și-nțelept la cuvinte
De senectute.

Publice, blinde grădini cu plăcute suspensii
Unde amurgul mai vag își topește făciunii
Ne vor pofti să visăm pe toți scoșii la pensii,
Bunii, străbunii.

Sau în fololui lin, între altele tablouri,
Mă voi juca inspirat de-a culorile docile,
Cînd în auz se întorc memorării cu eouri,
Fîlă de filă.

Neprevăzute minuni de adînc știință
Se vor plimba pe planeți, explodînd în zăre,
Camenii vestiji vor veni să le dau iscusință,
Piine și sare.

Pipa cea-a fost de demult bătrînii un rezim,
Soarele cel pentru moși mai domol la lumină
Mă vor privi cum întind pe spumoasele azimi
Miereo latină.

Clasic eu n-am să ajung. Dar o clasică vreme
Nimbul atomic purtînd peste pașnică-i frunte
Pune-va traiului meu susținutele steme
Ca pe un munte.

Ferecăturile lor de pe-acum sînt lucrate,
Fiecare fir de safir e lăsat cu-ndemînd,
Rimul din inimă rotînd peste operă bale-n
Ea să rămînd.

În comunismul prezis de gîndire și vorbe,
Trupu-mi lăsat în argint ca o aripă sta-va
Prin bătrînțele lui să asculte cum fierbe
Tînră, slava.

AI. ANDRIȚOIU

LA DUNĂRE ȘI LA MĂLINI

Era un copil, era la vîrstă poeziei geniale și trecu prin lumea lui omul lumii cînd poezia neagră, cu plîns de gheață și plîns de rubin și-a lăsat aripile deasupra lui, scufundîndu-l în neînțeles. Lăsa în urmă, pe îndrăgii, albastru, căprioare plîns în mormînt. Căpșii, tuburi scurte înăd gîndului înfăptuit să facă care-lor și fost necerată, niciodată nu va mai să-lor și tubul neînțelept și că-lor și fost necerată, brazi și sălci și prieteni desparțelăși cu care se aduna, beză, fîc, le dăruia serviri și pune la cale să se joacă, într-o noaptea, ce nu se mai fi niciodată, drumul străbătut de duducă Lăuna. Jubez Moldovei și mîndăria ei, apăsare de țigle și creșea cu tot sufletul să fuisse la marile brazi de la Neamț, se descomponea străbătut, după mama, cu Ion Creangă și arec, undeva, între horez de Brăila, un acruț de parșii, cu care răbăta prin sălci și... „Nu știu că sînt poet, mormoa a sălci, a creșă, a țig, mormoa și a ger, și-am stat cu el o săptămîni, în '46 vîndea rîze în cîmpie, difuza Schelba, Ion bătu, pe fost să-l așie lupii, și-acum are femeie și copii și o casă a lui cu mme albăstră cu a Ștefiei Vissari, și un palton lăsat în poale și o cunoștință de a mac, întelge? e de pe la noi, trebuie să scrii o sonetă, îi zice Alize și mă-a spus despre un altul cîrșiu la rîzele Glăd și o carabîndă dușmăndă-l-a fulgerat...” Trăia cuterilor această mare epocă a revoluției: „Trăim în mîerul unu și aprina l și-l dăm a-nușteștii noastră vămă / cel ce nu ară înlăntușii cu noi / în făcările noastre se destramă” — era un cîntec dureros de bun, noaptea se vîta urezînd în Vîrfu cu Dor unde corbea cu țig, cu cîntul și cu zăpezile, așea clipocul stielor și răsuflarea tînă a serburilor din cîmpie și cînd începea să ningă, cînd codrii lui intră fantomatici și albaștri în lărd, se urea în tren și se întorcea în sîntul Fălticeniilor, în satul Mălini ca să înalțe oameni de zăpăci cu cele două surori ale sale mai mici, să stea un ceas cu timpla în poala mamei și să așie poezii spuse de bădăța Gheorghe Panțiru-pădurarul, să scrie poeme despre Moldova și despre Cîșma Răcoare, și să asculte, cînd coboară seara nepălmîntensă a colindelor, zăpezile cîzînd — cîzînd...

...Ieri, întors de la Mălini, poetul Gheorghe Tomozei mi-a spus, cuprins de uimire și tristețe: „Căminul cultural din Mălini nu poartă numele lui Nicolae Labiș, cu toate că s-au făcut propuneri în acest sens”...
...Un prieten al lui Neculai într-o nenoroc și durere a fost Mihai Dragomir. Venes de la Dunăre pe care o numea... „domnișă pe nopțile mele”, din Brăila, orașul cu istorie fabuloasă, colindat de sălci și Chire pe care-l purta în el, viu pînă la hipă, împodrat de salcimi, răscolit de fete frumoase, clătînat de ape, vîdmui de haiduci, asediat de caiace, pulsînd de setea de aventură, rostii cu melancolie în multe graiuri ale pămîntului. Brăila era pentru Mihai Dragomir cel mai drag colț din lume, țărîmul liniștii unde visa să se stingă și pentru care ardea cu inima și cu gîndul și pe care l-a cîntat în vers cum numai el știa s-o facă. „Cînd se zbate-n salcimi bătrîni primăvara, / străzi prelungi, brăilene, coboară în mine... / Dunărea-și scoate din valuri vioara, / grădinile nopții sînt veste și reci... / și-ntre ramuri se-agață cerul nou, pe poteci / ...poate nu știi, orașul meu, încă nu știi / Ce-adeșea, coboară în mine străzile tale / și-o fată colindă prin mine, pe străzile tale...”

...Și aici e aceeași situație, ca și la Mălini. Numele lui Mihai Dragomir nu a fost dat niciunei străzi, care se cheamă acum (fereste-ne, Doamne, de asemenea inspirație!) Ciurelului, Albastră sau Apollo. De altmînter, în afară de Mihail Sebastian, asupra nimeni din marii artiști porții din Brăila n-a intrat atenția edililor acestui oraș. Și cei plecați de aici se numesc: Panait Istrati, Foleacu, Timică, Hariclea Darci.

Se împlinec cincisprezece ani de la moartea scriitorului țărîn autentic, I. C. Vissarion, uitat de toată lumea, pentru că n-a fost niciodată nici cap de listă, nici bărbat politic al cite unui partid agraat de propendadă, a cărei stăpînire i s-a părut a fi, pentru țară, o încremînire. Va veni odată ziua în care se va examina, fără mică și mari monopolisți, valoarea cîntărită a scriitorilor de circulație, puși la locul cuvenit. Mă întrebă odinioară poetul Octavian Goga, ce părere are asupra despre un anume prozator, cel mai superlativ elogiat de o critică intimidată. I-am răspuns:

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de multe ori totală de noi înșine. Cit o să mai dureze uitarea de sine? E pala neagră, aruncată uneori și de multe ori peste biata noastră țărîșoară și peste tradițiile noastre.
— Să ne felițăm că dintre noi, ca să nu zic dintre noi toți, s-a ridicat o conducere lapidară de-aci încolo în fruntea poporului nostru, de mult așteptată, care n-a uitat, și nu uită, și nu va uita.
— Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o plăcă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecătorii prin fața bielei lui grădini, unde a visat, o iubit și a cîntat neamul din care face parte. La final să ne mai aducem aminte și de atîtudinea de cetățean luminat în timpul duratei boieresști.
— Vissarion e un premergător al răscoalilor din 1907.

TABLETĂ I. C. VISSARION

Se împlinec cincisprezece ani de la moartea scriitorului țărîn autentic, I. C. Vissarion, uitat de toată lumea, pentru că n-a fost niciodată nici cap de listă, nici bărbat politic al cite unui partid agraat de propendadă, a cărei stăpînire i s-a părut a fi, pentru țară, o încremînire. Va veni odată ziua în care se va examina, fără mică și mari monopolisți, valoarea cîntărită a scriitorilor de circulație, puși la locul cuvenit. Mă întrebă odinioară poetul Octavian Goga, ce părere are asupra despre un anume prozator, cel mai superlativ elogiat de o critică intimidată. I-am răspuns:

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de multe ori totală de noi înșine. Cit o să mai dureze uitarea de sine? E pala neagră, aruncată uneori și de multe ori peste biata noastră țărîșoară și peste tradițiile noastre.
— Să ne felițăm că dintre noi, ca să nu zic dintre noi toți, s-a ridicat o conducere lapidară de-aci încolo în fruntea poporului nostru, de mult așteptată, care n-a uitat, și nu uită, și nu va uita.
— Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o plăcă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecătorii prin fața bielei lui grădini, unde a visat, o iubit și a cîntat neamul din care face parte. La final să ne mai aducem aminte și de atîtudinea de cetățean luminat în timpul duratei boieresști.
— Vissarion e un premergător al răscoalilor din 1907.

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de multe ori totală de noi înșine. Cit o să mai dureze uitarea de sine? E pala neagră, aruncată uneori și de multe ori peste biata noastră țărîșoară și peste tradițiile noastre.
— Să ne felițăm că dintre noi, ca să nu zic dintre noi toți, s-a ridicat o conducere lapidară de-aci încolo în fruntea poporului nostru, de mult așteptată, care n-a uitat, și nu uită, și nu va uita.
— Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o plăcă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecătorii prin fața bielei lui grădini, unde a visat, o iubit și a cîntat neamul din care face parte. La final să ne mai aducem aminte și de atîtudinea de cetățean luminat în timpul duratei boieresști.
— Vissarion e un premergător al răscoalilor din 1907.

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de multe ori totală de noi înșine. Cit o să mai dureze uitarea de sine? E pala neagră, aruncată uneori și de multe ori peste biata noastră țărîșoară și peste tradițiile noastre.
— Să ne felițăm că dintre noi, ca să nu zic dintre noi toți, s-a ridicat o conducere lapidară de-aci încolo în fruntea poporului nostru, de mult așteptată, care n-a uitat, și nu uită, și nu va uita.
— Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o plăcă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecătorii prin fața bielei lui grădini, unde a visat, o iubit și a cîntat neamul din care face parte. La final să ne mai aducem aminte și de atîtudinea de cetățean luminat în timpul duratei boieresști.
— Vissarion e un premergător al răscoalilor din 1907.

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de multe ori totală de noi înșine. Cit o să mai dureze uitarea de sine? E pala neagră, aruncată uneori și de multe ori peste biata noastră țărîșoară și peste tradițiile noastre.
— Să ne felițăm că dintre noi, ca să nu zic dintre noi toți, s-a ridicat o conducere lapidară de-aci încolo în fruntea poporului nostru, de mult așteptată, care n-a uitat, și nu uită, și nu va uita.
— Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o plăcă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecătorii prin fața bielei lui grădini, unde a visat, o iubit și a cîntat neamul din care face parte. La final să ne mai aducem aminte și de atîtudinea de cetățean luminat în timpul duratei boieresști.
— Vissarion e un premergător al răscoalilor din 1907.

— Cui trebuie să adresez părerea mea, ministrului numit de cîrînd, sau confratelui? — fiecare fiind situat la un diapazon contrariu.
— Mi se pare că n-ai fost niciodată la mine la Cîșea. Din prietorul conacului mă uit, în fiecare seară, la întorcerea vacilor de la pășune, fiecare purtătoare de o laca de lichid inexpugnabil în literatură... De-a totă zilei șezi și-ai zis că creșda s-a apucat de scris, cu punctualia necesară, din cînd în cînd, a unei plăcîni. Am impresia că citești proza colegului de literatură. Aștia părere am despre ceea ce voiam să te întreb.
— Mai erau de față cîțiva de-ai noștri, care s-au umflat de rîs. Nu se așteptau ca poetul să profeseze o părere atît de „materialistă” despre prozatorului trîmbiat.
— Goga se aprise definitiv la proza lui Vissarion, a cărei evaluare pentru pămînt, viață și om avea și alți pretuliți.
— Cum a putut să fie uitat de editori acest adevărat înlocuitor de suferință al plugarului răbdător? Să li-l aducem aminte, măcar cu această vino-vădă întârziere.
— Acasă, pe la Costeștii din Vale, au rămas, după șirea mea, o sumedenie de manuscrise, peste care zace rogoșina uitării.
— Vissarion a scris mult, ca și alți minjitori frumoși ai hîrtiei.
— Vissarion a trăit între fîrnăcop, lapotă și manuscrise, fără veletii, fără ambii nepotriviți cu condeiul și nu s-a mișcat dintre țărîni. O singură dată a cerut și el ceva: o școală de țărîni pentru experiențele lui tehnice și agricole.
— Trebuie adăos că Vissarion era și un inginer înăscut și un ins de factură universală. El avea în proiectele lui, pierdute pe undeva prin mușgăiuri, zece de mașini destinate să îndestuleze lumea de la sae.
— Am fost prieteni cu Vissarion toți cei din proi-ma lui Gala Galaction.
— Care au fost lecturile lui, nu știu. Însă erau variate și fundamentale. El era medicul satelor dimprejur, și în complexitatea personalității lui cunoștea bine chimia și tot ce s-a gîndit pînă la meletsihoză. Mă surprindea uneori cu măr-turisiri ciudate, visările din somn traducîndu-le în lucruri vii și adevărate. Adeseori m-a uimit cu preștiințele lui, trăind în două lumi și două metode, plugară acasă și fantastică în gîndire. Mi-a spus de mai multe ori, cu tonul confidentiei, că într-altă viață el ar fi fost preot, și era de fapt și în viața trîită la Costești, un preot bun sfătuior, cercetător pentru soluția problemei complicată.
— I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumân de mare calitate, care trebuie înviat din morți, dimpreună cu caietele lui risipite.
— După deces, un deces de toate zilele, de om muncit și neluat în seamă, s-a găsit cite un mîntos care să însule și omul și literatura lui.
— Am uitat multe lucruri mari. Ne trebuie un curs universitar despre uitarea de

NU TE POATE SMULGE

Silviei

Vezi, nu te poate smulge de lângă coasta mea nici facerea-noiță a lumii pe-afară stea; în coapsa mea rămasă ca umbra în carnea, ca talpa unui munte - mi-ai viat să la răsteară.

Sub pleoapa mea, neștearsă culoarea zăpăvălă, icoană-n dasul sticlei din dub de soț iată; ca să te pierdă, fecul sau apa a-er putea decit să-nțoarcă chipul tău în carnea mea.

DESPRE UNELE LUCRURI

Despre o geomandură gemind în larg, despre o geomandură, despre chinul ei incantat, despre geomătu-i fără gură, despre ritmul unui cântec legănat spre cadavrele zării, metronom care numără loat, grav, măsura cantatelor măru.

Despre bătrini stejeri macerati vegetal pe-o faleză de cretă cu velură de nori navigati pe o mare-n amurg violetă; despre plaja, cordoanel de aur care coaste-i iacinge mîlecat, despre mitic-olimpic tur Europei forfădu-i norocul.

Despre steaua de mare ce urcă pe curenți subacvatici împinși, la o treaptă de glorie turcă, ori lucafăru-i spart ca alună, ori e smulșă din cer semilună, cînd se schimbă din verde-n albastră iarba cerului luată în furcă.

Despre iarba de mare amară, care-o paște sub trupul tău somnul, cînd cu vîntă umbră pe Jară trece timpul plecînd intru Domnul.

CHEILE SOMNULUI

Stau pe cumpăna lumii, Nu mă inclina în nici o parte. Pendulez între viață și moarte Ca incoșistența spumii.

As cere-un punct de sprijin Ca zadarnic Pinhagora, Dar sint destule griji în lumea bătrînă din agora.

EUGENIA MĂRAȘCU FATA CU MORIȘTI

Va trebui odată și-odată, Să mă decid, să mă dăruie, Altfel, voi fi silit să mă năruie Pe o imagină neapteleată.

Stea ruginită, ah, spune: Unde ti-s cheile somnului? Dacă mai știi vre-o minune Fă-o, sau lasă-mă Domnului.

SOMNUL MEU

Somnul meu e-noldeacuna trezire; Cînd trupul se-nvînda lenifiant, letargic Sîit din plasmă și închipuire Ionizată-nalt de sor; singelui Evoluez în spațiu fără umbră Vorbînd fără ecou, murînd simbolic, Erou în drame fără dimensiune Intre decoruri de incerte moaruri.

Somnul meu e întotdeauna trezire; Ca somnul tuturor ce se împarte Intre odihnă și-nceput de moarte; Al meu e joc absurd și amintire. E riu de sînge, stea de apă vie.

E somnul meu o despletire lungă De nebuloase fără de-accept Pe care-i pasul timpului pierdut Cu cel din urmă neserată s-ajungă Lăsîndu-și pe neîmplîniri tiparet.

Mi-e somnul împlinire vie, doar Cînd moi făpturi de fum mă iau de mîin Să mă aplece peste o fîmîin Unde frînțuri din țina cînd apar O clipă, se topec prin felgi de lumă.

TOTUL E POSIBIL ÎN SOMN

Pașărea aceasta care stă pe umărul meu de băinăt e o lozică bicoloră a lumii sedimensională; eu cred că o visez fiindcă țieră e pogăbă că mierlele-au fugit pe aripi fluterînd mirate.

Umărul e gol, că mi-o-mbrăcat vesteașul această poezie absurdă a lumii sedimensională.

În alb și negru - nu-mi pasă de haină, hainele uzate la dau telalilor, - sint vesel, fluier, - mierlele-au dat tonul.

În orice caz, era zadarnic să-mi fure haina zburătoare în alb și negru - că sacoul avea, și alb avea plastronul; acum, parcă mă văd zburînd că ne confundă depărtarea, mătasea somnului de aur a-nfășurat rotund cocorul.

Acum e somnul cît sămînța de mac, dar spațiu se desface și mă-ngrozesc de năducirea ce-a stat cuprînsă în grăunte, săracă e închipuirea cînd umbrele încep să joace și neștiută urcă graza cînd se deșteaptă-n somn sub frunte.

Această poezie absurdă ce-a stat pe umărul meu și care, albă-neagră-n haina ce mi-a furat-o se răsfăță și fluieră o arietă, - prindeți-o, pentru Dumnezeu! E colofana hoată!

CONFLUENȚE

A deschis brațele și a pornit spre paralela 27; își desfăcea în urma lui parumbii din scuteca verzi zimbetul, dintii de lapte, simtînd ironia naturii, a zimbit și el, erau brațele lui, nu aripile lui Ariel scuturate de soartă peste o mare moartă;

A deschis palmele crezînd să apară stigmatete; căuta o Galgată, se-nvînda către nord, o corabie ascunsă într-o migdală de fiord îi nălucea o cruce, era neagră, o vedea de aur, un orfevru cosmic îi mințea caratele.

Altul a întins buzele, a fluierat către sud; sunetul a urcat, a coborît peste gorgane ca un șarpe fiior pe rotunjimi de nud, ca o miresmă de pulpe pe lângă volane.

Cineva a oftat cu fața la pămînt; a visat în adînc o mască de mîin, a rămas împietrită hieratică de sfînt cu vedenia schimbării la față pe năframă.

Le-am știut, le-am chemat în memoria inim despărțite gesturi - pe consore cadente, căutări, disperări, confluente, rînd pe rînd îngroșînd Riviul timpului.

IOAN GRIGORESCU

BLOC - NOTES

TURISTICE

Prelungit pînă în miezul toamnei de indulgența unui octombrie neobișnuit de înosor, sezonul turistic estival 1966 și-a încheiat de-a lungul paralelei 45 ciclul. Intre neprăhănită Polană a Narciselor și mustățile ascunse sub șoapta amelițoate a snopilor de stuț s-a desfășurat mai bine de șase luni zodia soarelui. Cu bronzul auriu al plajelor pe epidermă și cu toracele bombat de prospețimea ozonului montan purtăm încă durabilitatea unei amprente de odihnă pe care am vrea s-o ducem pînă la noul și binemeritatul concediu.

Toamna grea de roade cîntărește și adaosul de întelepciune al experienței cîștigate. Adevărul plin de duh al vorbei din popor că „toamna se numără bobocii” poartă în tîlcul său condiția ca numărul acestor să nu se uite pînă în primăvară și meditația ferată sub mania căreia geminează seminele noului an să-l sporească rezultatul. În ale turismului, cel pus pe parametrii culturii estivale o hăm înșă au de an de an de capăt perpetuă sezon după sezon același salt comic cu mai bine de un deceniu și jumătate în urmă dar cate, în raport cu pretențiile de azi, pare mai mult o bătaie a pasului pe loc.

Există o știință și în același timp o artă a serviciului turistic în săptămînile din perioada concediilor. În țări cu tradiții în acest domeniu, editurile pregătesc încă din iarnă cărțile pe care în mod special le vor recomanda clienților lor pentru zilele de vacanță. Din fondul de filme se rezervă din vreme piculele verii, iar scenele teatrelor se gîndesc de cu isară la spectacolele estivale dintr-o stagiună. Ciclul culturii nu suportă pauze în nici una din cele douăsprezece luni ale anului; cu altă mai mult în luna cînd omul se poate bucura mai din plin de tîna unei lecturi potrivite, mai permeabil fiind la tot ce-i poate folosi îmbogățiri spirituale. Pentru mulți culturile de vacanță e o orientare spre programul cultural al întregului an, și depinde de măiestria cu care le-a fost captată și canalizată atenția ca anul cultural să le fie bogat. Primele în flux continuu, dar nu întotdeauna conform unui profil propriu, bibliotecile din stațiuni nu pot rămîne simple receptoare a orice și oricît, ci să și canalizeze comenziile ghidîndu-se după cereri, după sondajele de opinie făcute în rîndul clienților. Influențînd astfel asupra producției editoriale. Contractele cu teatrele pentru turneele estivale ar putea contribui la completarea repertoriului, iar programarea filmelor în sezonul de vară ar putea găsi un locșor și filmulul de artă priate mamantii de carton.

Toamna se numără bobocii dar omul vîredăc își face larma car și vara sanle. Dintr-o stațiune de odihnă unde întreaga cultură de concediu se rezumă la jocul de șah, de remy sau șah, la o bibliotecă fără profil și la două trei conferințe pe tema „aparitiei vietii pe pămînt” sau „există viață în alte planete?”, omul nu se întoarce prea căpătuit cu știință.

La conținutul vacanțelor noastre face să ne gîndim nu numai în zilele cu soare mult și idei ceva mai putine, cînd ne e altă de ușor să amînăm bunele intenții pînă la pragul noului sezon. De vacanță, și nu numai de vacanță, e legată pasiunea drumetiei. Turismul a devenit un fenomen social al secolului nostru și arta de a-l face rodnic, de a-l da un conținut ales, respinge improvizația.

Am în față câteva cicluri de articole pregătite de Uniunea Internațională a Organismelor Oficiale de Turism (I.U.O.T.) în vederea întîmpinării lui 1967 declarat „Anul turismului internațional”. Cîteva teme mi se par pe cît de stimulatoare, pe alii de pline de inspirație: „Turismul - ca sinteză a problemelor dezvoltării diferitelor regiuni în promovarea socială și culturală”, „Fenomenul turistic - punct de pornire în știința despre omul complex” - „Turismul ca bază a îmbunătățirii relațiilor dintre popoare”.

Nu lipsește nici anecdotică: „Lipsa curiozității, mizantropia, singurătatea? Cei ce bu călătoresc...”.

„Sînteți singur? Porniți în întîmpinarea celorlalți”.

„Romanii au creat turismul termal”.

„Prima călătorie extraordinară: Marco Polo”.

„Busola a fost introdusă în Europa în 1292”.

„Cook - întemeietorul agențiilor de voiaj modern era un misionar sui generis”.

Pe măsură ce turismul devine un fenomen de masă, funcțiile lui cultural-sociale capătă amploare și profunzime. În însemnările de față am ținut să înșis numai asupra rolului pe care l-ar avea de jucat cartea de vacanță, și cartea de drumetie, în cadrul culturii turistice. Inoportunitatea temei e doar aparentă. Tocmai acum cînd sezonul pare sfîrșit se pot pregăti în liniște acțiunile culturale ale viitorului an turistic. În plus, în privința cărții în favoarea căreia pledăm, ciclul elaborării editoriale destul de lent, ne poate demonstra că sîntem în plină oportunitate. Numai de s-ar dovedi la fel de oportunit redactorii editurilor care, conform tradiției, acum, în miezul ultimului trimestru al anului, definitivează planurile editoriale pe 1967. În mare măsură, de altitudine sau de promptitudine lor depinde cultura de vacanță prin carte.

MATEI GAVRIL

REGENERARE

Doamna, cît de senin e pămîntul și cum a ieșit pe afară. Afîmă răcoarea de bobot miilor la Jară. Mama mi-a trimis să mă satur mîere de care-mi place goală și carne din al treilea gemă din de la mică. Plopii s-au înmulțit spre orăz. Se-anunță un cuib în fiecare mugur. Guță dudul de lapte. Sigur e-a înflorit și casa din bătrîni la marginea cerului alb. Bolovanul din poartă a înghitit luna moartă.

RÎUL ORAȘULUI

Zgomotul orașului absurd niciodată n-am să-l mai aud Dar astăzi trec vapoarele din mare către izvoare pline cu cărbuni ca insulele plutitoare să se scufunde în pămînt. Indrăgostii trec pe chei și se sărută-n soare pe obraz par-ar poza în foto diușoie. Sint astăzi zei mai mulți pe dealurile pline de coji și gizele mașinilor se văd din cer cu ochii-nchiși. În zgomotul acesta de sfîrșit de veac doar soarele se aude cu roata lui dințată cum numără meridianele.

UNIVERSUL

Înainte de a mă fi născut eu nu există nimic. Îmbrăcat în noaptea nimicul mă ținea în brațe și eu rîceam. Îmi plăcea să-mi ascund fața în hainele de întemeric ale nimicului și să îi simt inexistența mișgîndu-mă pe creștet. După ce m-am născut, universul își pîi din mine în nimic și-i umple și astfel mi-am dat seama că universul îmi era dator cu existența.

DOUĂ CEASURI

Două ceasuri poartă și Dunărea-n sus pînă-n mijlocul inimii sale; unul la răsărit și la apus - se bat în raze coamele astrale. Unul bate-n cer, adînc, spre suprafață destrămind pădurile la vîrf răsfrînt-n ochiul lui de dimineață ca oasele de ciine-n sfîrș. De-osemeni pretutîndeni două sint aprinse ceasurile de pămînt; unul la dus și unul la întors. Din aer lina neagră a miilor s-a tors. Și a rămas văzduhul meu comoară; departe dacă-l iau cu mine pe un deal cînd mi s-aprinde ceara și bate într-o doara aripa stîngă-a lui Dedal.

PISICA MĂRII

Privesc la soare cu ochii-nchiși, furîșat printre gene și-o clipă pata lui albă se descompune în cate șapte culori intrîndu-mă în sînge, în oase, în inimă, injeții dulci ca mă-ntreacăz. Și trupe-mi crește din mugurii verzi și din iarbă.

Sint un murt de demult vîndos din leagănaș pămîntului. Cehula mea a cadot marea cîvea miliarde de ani de cînd tot cost granitele materiei și nu le mai găsesc. Umblele cu haine de-mprumut, vizionez viața și pentru-aceasta schimb un milion de trupuri pe minut, o cifră care, bine evaluată, ține spre zero absolut.

Rod ziva ca un șoarece și cheiți sătul de vînt sub coaja cerului. Voi fi intrat prin soare azi-noapte în această cursă și-am să ies burdușit de pămînt, ori mă va prinde într-o bună zi pisica mării sărat de flămînd.

GABRIELA MANOLE-ADOC

FAMILIA

O PLOAIE

Odaia mea e cu pereți de frig clădită-n prag la depărtare, doar cu un geam deschis spre înfinit și fără nici un fel de-ncluztoare.

Stau blocurile ca niște copaci pe marea liniștită de pămînt și-mbătrînește luna pe araci în mustul fiecărui strugur strîm.

O lacrimă de ocean în fiecare zi-mi intră-n odaie și-ncepe noaptea de la geam cu rădăcini de fulgere o ploaie.

BIVOLUL ALB

Oamenii-ău plăcat să vineze bivolul alb. După ce-au trecut mai multe stele s-au desculat la un popas scuturîndu-și bocancii de fărîin; au beut apă cu o lună ruginită și au agățat-o apoi la fîntînă. Și-au făcut ghiulele cu și fără aripi și-au încălecat să vineze bivolul alb prin nisipur. Era noaptea din toate părțile; doar o adîncitură de zi se rotea vîntă acasă pe plită ca o găleată de toarta pămîntului însemîndu-le drumul pe unde-avea să vină să bea bivolul alb, la fîntînă. Și oamenii nu-l mai strîu.

LIMBA

Cuvintele cum se ciocnesc de mine parc-ar azvîrli cu pietre. Trec singur prin alita multime sfîrlnic privind după fete. M-a-nconjurat auzul ca un ochi înfășurat pe dinafară; tot orizontal e un joc mîrit în mine de fanfară. Timpanele mi-s clopote opace și limba fără nici un rost în gură. Doar soarele stă singur în găoace. Fumează, scupă strîmb și-njură.

ONOMASTICĂ

Eu m-am născut de prea mult dor pe lume cînd au îngăbenit frunzele de viață; epilepsii solare se prăbușeau în brume și-n munții stelelor de dimineață. Ardeau pădurile-ntr-un sanator și toamna fugea-n trap pe coama dealului trist oplecată cînd a venit un cîntec în zbor și m-a plămădit într-o covată. Era alita timp în casă că m-am speriat și-am vrut s-o șterg și să las viața baltă cînd zeii mi-au șoptit că-s muritor și-am timp destul să ies pe lumea cealaltă.

NICHITA STĂNESCU
FRUNZĂ VERDE
DE ALBASTRU

Și-am zis verde de albastru, mă doare un cal măiastru, și-am zis pară de un măr minciună de adevăr, și-am zis pasăre de pește desclețare de ce crește, și secundă am zis de oră curcubeu de aură... am zis os de un schelet am zis hoț de om întreg și privire am zis de ochi și că-i boală ce-i deochi. Frunză verde de albastru, mă doare un cal măiastru că am zis doar un cuvânt despre întregul pământ și de bine am zis de morți și de șase am zis la sorți și am zis unu de doi și zăpădă de noroi și am vrut să fac cu gura focul ce făcea arsura că n-am fost trezii că dorm pe un cal cu șa de domn alergînd pe-un cîmp de noapte de la unu pîn-la șapte, — de la șapte pîn-la zece mi-a căzut o viață rece de la frunză pîn-la umbră mi-a căzut o viață dublă ca pământul și cu lună, noaptea cînd stau împreună. Și-am zis verde de albastru mă doare un cal măiastru pe care mă în călare cu capul la cîngătoare cu călăușul la spinare și cu ochiul în potcoave și cu inima-n silabe de mă duc mări mă duc ca toamna frunza de nuc ori ca iarna frunză albă de la floarea de zăpădă... Frunză verde de albastru mă doare un cal măiastru potcovit pe lună plină cu miros de la sulcină înhamată pe soare plin tot cu miros de peltă și înțut de git cu mine tot în dragoste de tine că mi-a fost crescut pe umăr tot din doi în doi un număr tot din trei în trei o iarbă și din patru-n patru-o salbă, și din cinci în cinci un pom, și din șase în șase-un om. Frunză verde de albastru mă doare un cal măiastru văd în față mov și verde culoarea care mă perde corcov văd cu veselie culoarea ce nu se știe, mai aud și-un sunet sus care nu am fost aud în timpan de oameni vii în a fi și a nu fi cînd îmi cade umbră lungă pe sub ochii grel cu pungă. Și-am zis aripă cu pena ca să zbor cu ea prin vreme și-am zis măr ca să zic stîmburi și-am zis pom ca să zic scînduri și-am zis nord ca să zic suduri și dulceață ca să sudu și-am zis inimă la piatră și cîntec la tot ce latră și potcoavă la octavă și uscată la iilavă tot le-am potrivit pe dos pe un fluieraș de os din osul de la picior care-mi cîntă cu fior și din osul de la mînd fluietînd o săptămîină din osul de la arcadă recea lumii acoladă peste două oase mari unde stau ochii mari. Și-am cîntat din coasta mea din vertebră ca o stea, de-a-ncălare pe o șa pe o șa de cal măiastru joaie verde de albastru.

EUGEN MIHAESCU TUDOREL

...așa și anul are 365 de zile, și todeauna este o noapte printre ele".

ANTON PANN

Nu se știe de ce, amindoi beau coniac într-un singur pahar. Din cînd în cînd îl mutau unul spre altul pe mîșca cu placă de marmură, ca pe o piesă de șah, rege răzleț în amiază de foc a lui Iulie. Băiatul adusesse și cafelele făcute pe nisip incinerat o famă a străzii vechi de pe vremea cînd turcii înaintînd spre nord mutau din loc în loc după ei Sahara. Așezînd ceștile care scoteau aburi, el își arăta cîteva secunde miimile subțiri, îngrijite. — Băiatul asta mă enervează — spuse cel negricios și mai scund, răminînd singuri — își dai cu o răpe unghii, ai observat? — Nu, răspuse celălalt care purta ochelari (una din lentile o avea spartă în două) și încercă să soarbă din cafea, dar cafeaua fiind prea fierbîntă, puse cașca la loc. — Își dai cu lac albul, am văzut, stăruie primul. Cheamă-l să te convingi. Alături se afla un frigider mare care tăcuse pînă atunci și care începînd să funcționeze, după ceas, scoase un doznat ușor ca de armă cu zgornet redus, înainte de a începe să clănăne, și amindoi tresăriră, parcă cineva ar fi tras în ei. Nu știu ce mă sperii așa, spuse cel cu ochelari, mă sperii din nimic, cred că în ultimul timp am văzut prea multe filme politiste. — Avem nervii slabi, Risule, spuse al doilea. Sună clopoțelul vesel de recreație, sună, și tu salvezi ori transpiri, uși că s-a terminat experiența. — Vorbești cu un cine, cinele lui Pavlov, replică Risul, care făcea scenarii. Celălalt era regizor de film și-l chema Cîine după numele de familie. Se cunoșteau de un an, la început scenaristul crezuse că asta e o porcăre, pe urmă aflase că așa îl chema și multă vreme citise să-i spună pe nume. „Cînd îți zic așa, am impresia că nu suportți, că te superi”, îi spusese, iar Cîinele răspunsese că ar fi absurd, se obișnuise, asta era! Și atunci, după ce începuseră să lucreze împreună „cai verzi pe pereți”, într-o zi de iarnă, pe cînd filmau într-o pădure „Iarna cu frumusețile ei” pentru sedentarii pe care nimic nu-i poate urni de pe scaunele lor, scenaristul îi spusese în glumă, privind în zăpădă urmele unei vulturi: „Găsește-mi și mie un nume de bene, ca să fim chiți”. Regizorul îl apucase de bărbie, îi întorsese capul într-o parte și alta, cum ar fi stabilit un cadru, ca să picie bine lumina, îi privise atent pomeții depărtați cu pielea întinsă, obrazii supti, bărbia îngustă și ascuțită, părul scurt cu două smocuri în părțile laterale ale cranului, ochelarii, fără ramă, groși, ca reflexe, prin care ochii reușeau să se păstreze verzi și îl întrebase dacă vîrșea vredeată din rîs. „Găsește-mi un nume de bene”, insistase: „Ei bine, cînd ai să vezi un număr, ai să juri că sîntei frați”, și din ziua aceea începuseră să-l chîmă Risul. Terminaseră „Iarna cu frumusețile ei”, acum făcea Vara, tot cu frumusețile ei, — o tîmna așa înainte cît pusem, spunea Cîinele. Regizorul sostrase din pachetul Pal Mall de pe mîșcă, comprimat pe din dos, o țigară lungă, o potrivă cu inscripția spre gură, o aprinsă cu bricheta lui cu rezervor de sticlă unde se clătina în benzina un gîndac albastru de plastic, și cu fața spre rafturile pline cu sticle ale barului, suflă spre nări fumul parfumat. Dacă ar fi avut chef, unul din ei ar fi spus una din vorbele lor pe care le foloseau ori de cîte ori erau la ananghie: „diurna-i mică, tentația mare”, sau alta, dar îi aștepta o zi grea și era prea cald, una din acele călduri enervante cînd începi să-ți dai seama cum ar fi, dacă într-o bună zi, ai turba. Regizorul avea culoarea unui godin și în general dădea impresia că e făcut din tot. Era solid, scurt de picioare, lat în umeri, cu ochii negri mici, foarte strălucitori și cu un aer încopănat, amenințator sau poate disperat numai, cînd nu glumea. Atunci părea un boxer gata să se arunce la prima bătaie de gong spre adversar. Chiar semăna cu un actor dînt-un film foarte vechi, care avea să ajungă pogitit faimos și care, argat în tinerețe la o fermă, făcea baie într-o bazin de irigație, izolat pe un cîmp, cum sînt rezervoarele de țic, și așa scînd pe nesimțite și nemăsurat de ce să se agale cu miimile, erau să se înceapă cu pîioii într-o căldare, dacă argatul n-ar fi înțocat cinci ore în șir tînd copiii la suprafață, pînă ce un drumet, auzindu-l, în sfîrșit, se suise pe scara bazinului și-i trăsese afară cu un cablu. — A! Își aduse aminte Cîinele văzîndu-l pe băiat că trece iarăși pe lângă ei cu o comandă — ia cheamă-l, să-i vezi unghile. Risul făcu un semn. Băiatul veni. — Mai dorii ceva? Întrebă, și, vorbind calota de pe cap pe care scria Caffè Bar, strînsă prea tare

de șnur sub bărbie, i se mișcă pe creșter. — De ce — întrebă Cîinele moleșit de căldură — îți faci unghile cu oja? — Băiatul își privi automat miimile, întinzîndu-le ca la inspecție, se uită și la cei doi și răspunde: — Ca să fiu curat la serviciu. — E un obicei urit, îl dojeni Risul suflîndu-și în cămașa albă descheiată, cu doi nasturi lipsă — cîin' te-avîntat? — Am fost ucenic la Higiena — explică băiatul, făcînd să i se miste acum mai repede calota de pe cap — și fetele cînd n-aveau clienți, îmi făceau mică manichiura, cu un vracam, dar ele ziceau „unghilele contează foarte mult”. — Nu contează de loc, spuse Cîinele, și cea mai bună dovadă, „morn garçon”, e că ele cresc și după moarte. Ciți ani ai? — 16, vă rog, răspunde băiatul politicos. — Eu — își împunse Cîinele tricoul transparent — 40 și. Patruzece de milioane de ani, ca să fiu mai precis, așa că dă-mi voie să știu mai bine. Cînd aveam ghîcie — adăugase sprînjindu-se cu coatele de masă și încrucîndu-și degetele piciorilor, spre a da cuvîntelor un ton cît mai povățuitor — cînd aveam ghîcie, alta era situația, te rog să mă crezi, ele foloseau la ceva — pricepi? — Cred că da, domnule, murmură la fel de cuvințos băiatul, retrăgîndu-se cu un început de teamă în ochi. Pot să plec? — Ești liber, îl concedie Cîinele și țuguindu-și buzele sorbi din cafea. Prin fața vitrinei trecea legîndu-se o femeie voinică, gravidă, cu o rochie foarte mare pe ea, care se clătina ca un clopot. Cu capul întors într-o parte, femeia își contempla imaginea din geam, de la umăr în jos, atentă la ea, fără să privească ce era dincolo de vitrină. Un timp umbra ei trecu peste cei doi, dar numai Risul văzu. — Odată — începu el să povestească absolut fără nici o legătură — mergeam noaptea în tramvai pe lîngă cîmîșarul Beldu. Tramvaiul a prîit într-o stație. În stație, nimeni. Cînd să pornească, s-a auzit afară un răcnet. Sădeam pe platformă, lîngă vatăman. Mă aplec pe ușă... mă uit: „beznă era, nici-un călător”. Mă uit mai bine și văd ceva imposibil de descris — un olog. Avea 50 cm, și era beat turtă. Cobor, îl salt ca pe un pachet murdar și îl depun pe platformă, care, știi, e mai joasă decît restul podului. Cîinele aprobă. — Așa că de fapt el acum avea cam ște de amărît de celălalt și vedea lumea din tramvai pînă mai jos de geamuri. Purta o șapcă pusă pe o parte și haina cu burzurare cu tot li atîrna pe pocea ca o... — Poți să spui mantie, se grăbi Cîinele să-l ajute — o mantie lungă. — Nu-i rău, admise Risul, nu-i rău. Ședea și privea călătorii fără să se ceară nimic; oamenii s-au ridicat și l-au acoperit ca pe un idol cu birții de un leu motorolite. Toți se retrăseră la locurile lor și-l priveau încreștînd și el s-a uitat la ei, fără să știe nimic, și i-a înjurat foarte clar, îndesat, cu o dicțiune perfectă. — Ei și? făcu Cîinele nepăsător. — De fapt povestea asta se leagă de a doua, de la care am plecat și pe care am să-ți spun acum. Nu știu ce e mai grav și mai plin de ură: infirmitatea fizică sau morală? — Să auzim, rosti Cîinele și apucînd de picior paharul înalt, îl făcu să înainteze spre celălalt. Risul bău și continuă. — Un camion cu țărani pleacă din Bărăgan spre mare... Cîinele era chef, la muncă scurt al țigării care-i ardea degetele și pe care în cele din urmă îl lăsa, fără a-l strivi, să se consume singur pe marginea scrumierii. — Ei nu mai fuseseră la mare — îl auzea pe celălalt vorbind și știind cît de mult îi plăcea să povestească, nu-l mai întrerupsese, în fond pâlă-vrăgălea era meseria lui — Plecaseră cu noaptea-n cap, pe la două, cu cîciuli, coajice, și merg prin răcoarea și stelele Bărăganului, trec Dunărea și dimineața, în toul sezonului, ajung pe litoral: Perla, Select — tot paradisul. Risul se opri și scoase din pachet o țigară. Cîinele i-o aprinsă distrat cu bricheta în care se legăna gîndacul albastru. — Scena asta — îl preveni celălalt suflînd fumul — am văzut-o cu ochii mei. Restul — cum au călătorit ei pînă la mare și ce povestea și cum își închipuiau fiecare că e marea și cum o bătrîină văzînd-o, avea să spună: „da! mult pămînt mai ocupă și marea asta, măică!” — e altă chestie. Era acolo un flăcău falcnic cu o căciulă neagră de miel țuguată, cu mustați lungi, răsucite în sus, da, avea mustați, și ședea cu nevasta lui pe o movilă de nisip și privea forfota de pe plajă. Se uită după femei, era clar. Altea femei goale... ce mai! „A lui” într-o rochie de stambă nouă, teapănă ca la fotograf, se uită în pămînt și-l ținea de un deget. — Termină — lasă amănuntele, se enervă Cîinele. — Și atunci el — adăugă speriat Risul — s-a întors spre ea și i-a spus:

„Eu, te anunț, mă uit după muicri; uită-te și tu după bărbăți, azi ai voie, și ea a spus: „Nu ești tu omul meu?” — Cu același pocnet mic, ca de pistol fără zgornet, frigiderul începu să clănăne silitor. — Ești o habaleră, m-am lămurit, conchise Cîinele. — Dă-mi voie, dă-mi voie, protestă Risul — cînd am auzit asta, eram alături de ei pe plajă și am închis ochii așa — și arată cum — și mi-am închipuit că eram lîngă Adam și Eva. Doamnă, mă rugam — inventează, rupe și din mine o femeie care să vorbească așa. Cîinele aștepta zămbitor să deschidă ochii. Cu glasul lui răgușit, ironic de bărbat nu prea frumos, dar inteligent, pentru care inteligența, cu vîrstă, devine o profesie, îl readuse metodic la realitate: — Întîi că Eva nu i-a vorbit niciodată lui Adam așa, nici nu era cazul. Alții decît ei doi nu existau și faptul că își aparțineau, decurgea de la sine. Pe urmă, mă țirziu, cînd apare concurența, încep problemele. Pe mine însă tocmai asta mă interesează, ceea ce lipsește la un moment dat — conciliul, ciocnirea, ruptura. Ori căi ai flicul, nu aparții în întregime nimănui, decît ție — adăugă lovindu-se cu pumnul în tricoul oranj — și tu, prin însuși faptul că te-ai născut, ești rupt, rupt — nașterea-i rupere. Așa e și n-ai ce-i face. Sint însă alte rupturi care merită să fie luate în discuție. Pe noi, de pildă, care am trecut de patruzece de ani, războiul ne-a tăiat în două. Douăzeci de ani înainte, douăzeci după. Am făcut un efort să înțeleg de două ori lucrurile și le-am înțeles. Dar numai tu, tot cerîndu-ți-se să înțelegi, și, înțelegînd, nu te găsesc înțelegere. Asta-i mai greu... Aveam o rablă de bicicletă care avea un punct ireductibil la mers, îi lipseau niște bile; trebuia să știi cînd să apeși pe pedală, era ceva care nu intra în ideea obișnuită de bicicletă. Se individualizase. Nu mai era o bicicletă normală. Într-o zi, cineva mi-a cerut-o să se plimbe cu ea, și necunoscutului punîndu-mă să merg la înțelegerea generală, a stricat-o de tot, a făcut-o praf. A fortat în virtutea înțelegerii generale ceva care trebuia să aibă o înțelegere particulară... Și iubirea, dacă te interesează, e tot o bicicletă veche. Pînă la urmă se face praf, din aceleași motive. Orice despărțire este... și se opri, nu mai zice nimic. Risul strînge din buze. Zîmbea cu mîhnire parcă, sau cu autodispreț, iar ochiul liber îl alunecase într-o parte în lentila spartă, cînd spuse, mai mult în șoaptă: — Ce nu înțeleg... e că de ceva secundar de care vorbești este legat, te desparți mai greu, și invers, de ce ești foarte legat, te desparți mai senin — cred că așa e cînd știi că trebuie să mori și n-ai încotro. Nu-i logic ce spun... — Nu există logică — îl asigură Cîinele. Există niște întîmplări cu flăcări deasupra — speranțe, iluzii... Într-o zi am văzut la cinema un rîznicer din Tanganka, plin de pășări care cîntău din el — și scoțîndu-și din burzură batista motorolită ca un ghemotoc de bancnote, își șterse fruntea de sudoare. — Erau niște pășări frumoase, albe, ascuțite și certărești — adăugă îndesîndu-și batista în burzură cu același gest stîngaci, — și cînd rinocerul mergea greoi și stupid, cu toată filifirea aia paradisiacă de pene deasupra fără să simtă sau să arate într-un fel că e locuit, sau că este întrebîntat ca hrană sau tehnicul, avea un aer foarte caracteristic; parca natura fabricase acolo, pe loc, din joacă, o nouă specie. Pe urmă rinocerul s-a supărat, nu știu ce nu i-a mai plăcut și a început să alerge bezmetic și toate pășările care mînceau din el, pierzîndu-și echilibrul, cum ședeau înfipte în spinare, în ceață, în burță, pe la încheieturi, unde se strînge nămolul gras, dulce, plin de insecte — s-au scuturat, s-au rupt de el, au zburat în cer unde-l locul lor normal, iar rinocerul a rămas singur, cum l-a făcut Dumnezeu, desigur de poartă trebuie să recunoșc, însă el însuși, fără nimic în plus, nici o iluzie... — O răznicer, un copil apărîu în cadrul vitrinei, scoțînd limba, topînd cu miimile la urechi și o șterse. Risul bău adînc. — Infect cosmic! se strîmbă, ca și cînd acum ar fi gustat din el prima dată. Am draci! Am chef să mă cert! se agită privindu-l în jur. — Alo, strigă — vă rog! răspunde barmanul după teșchea. — Ce coniac ne-ati dat aici? Cîinele își aprinsă altă țigară. — Cîinci stele, strigă cu un glas de tenor bătrîn, barmanul. — Nu-i cinci stele — îi suflă Cîinele vorbind cu spatele spre bar — fă-i mizerii, atacă, e voie. — Nu-i cinci stele, repetă Risul. Parcă-i făcut din bărzăuni pișați, din cuburi de rîndunici, nu m-aș mira să zboare din pahar una. — O rîndunică — rise barmanul. — N-ar fi rîșu. Și întorcîndu-se, luă din raft o sticlă, o sticlă de Milcov, se vedea cît de color, și bătu în ea cu degetul. — Păi așa e Milcov, și-o fi o sticlă proastă, noi am cerut cinci stele.

— Asta e cinci stele, altul nu avem, ridică din umeri barmanul. Avem de trei stele și la noi cel mai bun este Milcovul. Dacă dvs. vreți să-i spuneți cinci stele... — Nu cu vreau să-i spun, țipă Risul, așa e el, există un coniac cinci stele. — Nu există, spuse barmanul, n-am auzit. Scenaristul înaintă cu pași mari spre teșchea. — Vă rog, uitați-vă la sticla aia. Barmanul se întoarse cu fața spre raft. — Mă uit, spuse ascultător ca la școală. — Aia de color are trei stele. Ei, află de la mine că mai e un coniac care mai are pe etichetă, deasupra, încă două stele: trei și cu două fa cinci — cinci! repetă arătînd o mină. — Poate, spuse barmanul întorcîndu-se la loc. Cîinele fuma zîmbînd fîntor cu fața spre bar. — Nu poate, sigur! spuse cu vehemență Risul. Totdeauna, deasupra — și înălță un braț — mai sînt încă două stele, pe care din păcate nu le vedem, și zicînd acestea, făcu stînga-mprejur și se îndreptă spre locul lui. — Destul, îi spuse Cîinele, ai fost tare, dar să nu exagerăm. Cînd că ții și-a ridicat tensiunea. Barmanul bombănea spre clienți. — Sint om bătrîn, îmi cunosc memoria, am fost și în străinătate, cunosc toate coniacurile din lume... acestui domn care a fost jignit. Responsabilul îi privi fața încrunțată, se gîndi puțin și întorcîndu-se spre clientul neîncrezător, holări: — Dumnealui are dreptate. Ați jignit un om. Cereri o scuză. — Nu cer nici o scuză, spuse clientul. — Atunci ești un dobitoc, spuse liniștit Risul. Clientul puse mina pe un pahar, Cîinele sări, dar ceilalți îi despărțiră. — Nu ia nimeni ziar? e întrebă orbul, ca și cînd n-ar fi fost vorba despre străzi, reducînd-o la o trimă circulară de robot. — Pleacă și dumneața cu ziarul — îl împinse înțepător responsabilul spre ușă — a-nebunit lumea de căldură, și orbul, trecînd pragul, intră prudent cu bastonul lui alb în arșița verii. *

Plătînd consumația, cei doi ieșiră afară enervați. Soarele începuse să bată înspre trotuarul celălalt, scurțînd umbra străzii, reducînd-o la o trimă. Cerul era ca o cîrpă, o plasă enormă de musclini contra fîntarilor. Strada era aproape pustie, nu sufla nici o briză. Toată lumea se duse la plajă, sau se închisese în casele cu stururi trase, cu hirtii decolorate la ferestre. Aerul fierbinte avea un gust înecăcios de cloritor artificial, cînd nu mai e mult și puii din rafturi încep să piue deodată. Departe, în fundul străzii, se răzeau catargele din port, pavilionale pleoșite în văzduhul arzător și citeva coruri vîrgate scotînd trimbe de lum străvezii. Gîlînd, simțînd prin tălpile sandalelor ușoare urmele pe care le întipăreau în asfaltul topit, cei doi intrau prin prăvăliile prăfuite unde ucenicii lezeși făceau cu stropitorile lor opturi care se uscau numaidecît. Cîinele își cumpărase pastă de dinți, lame și șter de siguranță pentru peștele cărșii lui. Risul ar fi vrut să-și schimbe lentila spartă dar nu găsite sticla care îi trebuia și renunțase. Era unsprezece. Peste o jumătate de oră aveau înălnire cu doi bătrîni pensionari, foști ofițeri de infanterie de la „Asociația Vinătorilor”, chiar în fața sediului, unde-i aștepta mașina. Cu ei împreună, urmau să plece spre sud să filmeze cai, valuri și pescăruși „Iarna cu frumusețile ei”. Cîțiva pescăruși trebuiau neapărat împușcați, aproape regișorul, și filmeze de aproape, ca și cum ar fi fost vii și s-ar fi odihnit „un moment, plînd în oceanul nemărginit”. Pentru asta ajungea să-i lege de picioare cu o sîrmă și cu un băț care să-l salte în sus. Acele de siguranță (Risul tăcuse cînd regizorul îi cumpărase, nu mai zisese nimic) prînse delicat cu o întepătură în penele țării, lemnoase și prelungeți cu sfori țîtute de o parte și de alta de doi inși, ar fi asigurat arșii lor bătrînească curiozitate. Se certaseră urit. Cu o zi înainte, aflînd ideea, scenaristul spusese că asta e o împenie, nemăpînuind la socotăla faptul că, de cînd cu Cehov, un pescăruș, oricum l-ai trata, rămîne un subiect răsuflat, Cîinele îl înjurase că habar n-are de nimic și să nu se mai amestece, pe urmă se împăcaseră ca de obicei, amindoi convenînd că, oricum, dacă ar face un lucru mai inteligent, tot ar fi respins de redactori. În fața „Asociației Vinătorilor”, o fostă băcînă sau cîrciumă cu oblon, așezată pe colț cu trepte la intrare și care mirosea a spirit denaturat și a naftalină, semînd mai degrabă cu un muzeu regional de științe naturale, cu iepuri, vulpi și țepe sălbătice împăiate în gemuri, cei doi vinători bătrîni le spusese că mașina fusese dusă la miliție, că soferul încălcase o regulă de circulație, prea bine nu știau nici ei să explice, în orice caz soferul făcuse ceva invers decît trebuia. Era o zi cu ghinion. Bătrîni pensionari vorbeau între ei așezăți la umbră pe una din treptele de ciment de la intrare, cu puștile între genunchi. Amindoi aveau băști mici pe cap, identice, cumpărate împreună probabil, pulovere de casă, tricotate de nevestele lor, ca și cum pentru ei ar fi căzut toamna, și niște pantaloni de tăvăleală cazoni, rămași de pe timpul războiului, pentru bătăile prin bălți și arături. În picioare, unul purta sandale gri de cîrpă, iar celălalt niște pantofi negri aproape noi, cu talpă de cauciuc de automobil. Pantoful stîng, fără ciorap, avea la căpătîi în dreptul degetului mic o tăietură cît o monedă de trei lei, care făcea să răsufile în voir o bătătură mare, albăstrie. Risul și

O navelă de
CONSTANTIN TOIU

PRELUDII

E în firea lucrurilor ca fiecare generație să-și aducă contribuția proprie, într-un domeniu sau altul, la acea construcție specifică umană pe care o numim cultură. Nota diferențială e definiția în evoluția culturii. Socialismul, prin structura lui, oferă condiții favorabile afirmării oricărui apțiitudine creatoare. Specializarea într-un anumit domeniu de activitate e însoțită tot timpul de acțiuni de informare stimulativă în sfera vieții culturale. Așa se explică faptul că semnele vocalelor pentru poezie, de pildă, se manifestă, mai devreme sau mai tîrziu și la oameni specializați în domenii uneori fără tangență cu arta. Fenomenul e frecvent și redacțiile revistelor literare îl consemnează cu bucurie. Prezentăm o nouă selecție de poeme trimise Gazetelor Literare din diferite puncte geografice ale țării. Cîine sînt poezii care le semnăază? O profesară tînră dintr-o comună de lîngă Orșova, o farmaceută din Pitești, un asistent medical dintr-un sat de lîngă Gherla. Aduc ei și cîțelii debutanți o notă personală sau cel puțin o nuanță nouă, în contextul poeziei actuale? Noi credem că da. Poate că nu e izbitoare, dar ea există și nu numai virtual. Ar fi extrem de util ca creația debutanților să se bucură, nu numai ca fenomen general, și de atenția criticilor, care prin analiza cu aplicații la text s-o confruntă cu producția literară curentă.

Emil GIURGIUCA

PRINTRE LUCRURI

Cred că îmi sîntei străini, oamenilor, Căci ori de cîte ori mă întorc între cărți Îmi dau seama că nu v-am spus tot,

Că-n mișcolul vostru
Vîntul mă ocolește știind de mult
Că n-am să-i aud acolo nici cîntecul, nici suspînul.
Îmi sîntei străini, oamenilor,
Și între voi vorbesc într-uno
Străduindu-mă mereu
Să nu-mi bănuși intenția.
În copilărie
Bunicul m-a învățat balada „Miorița”
Și eu o spuneam în fiecare seară
Cînd eu așpeam se pregătuse să asculte muzică,
Sau pentru o oră-două de lectură.
Mă plîmbam printre ei și spuneam
Povestea pe care toți o știau
Și o mai ascultau ca să plec liniștită la culcare.
Într-o toamnă
Bunicul m-a dus la sfînț în muntii
Și l-am auzit vorbind cu lucrurile din jur
Și cu apusul soarelui.
În zilele acelea am spus și eu stejarilor
Povestea obia învățată
Și de pe o sfîncă
Am privit în adîncul văii
Cu amărăciune că nu pot vedea așa și în timp.
Aș fi vrut să văd ochii umezi

Care au încredințat soarelui jalea „Mioriței”
Și cu bratele mele aș fi ridicat soarele
Înghenunchiat lîngă strunga de oi.
M-am întors acasă cu certitudinea
Că trebuie să le spun povestea zilnic
Chiar și de două ori pe zi
Ca ai mei
Să nu treacă printre cuvintele cîntîlor
Cum treci toamna printre frunzele căzute în parc.
Ca să ajungi mai repede la film,
Cî să adune cuvintele
Ca pe niște frînturi de viață
Care vin din adîncul veacurilor
Ca să întărească în inima lor
Un crîmpei de soare
Sau să înlăture un dram de otrăvă
Îmi sîntei străini, oamenilor,
Și tac trecînd printre lucruri,
Fiindcă mi se pare că ele
Îmi spun povești uitate în timp
Și lor le pot încredința gîndurile întîi
Ca să ajung la voi numai cu ceea ce
Nu vă poate da altcineva în lume.

Ioana CIOANCAȘ

GABRIELA MANOLE-ADOC

TARANCA

CARNET CINEMATOGRAFIC

tunelului

Francisc Munteanu are avantajul de a fi scenaristul filmelor realizate de el. Poate că asta îl face să nu înșeamă de păreții alții. Orișum, el este printre cei mai activi cinești ai noștri. O dovedesc chiar filmele pe care le ratează. Și *Tunelul* este departe de a fi dintre acestea.

Colaborarea cu scenaristul Gheorghe Vladimov a dus la crearea unei povești în aparență simplă, dar cu rezonanță umană gravă. Căci ce se petrece în această poveste? O echipă de șase oameni primește o primejioasă misiune în legătură cu un tunel pe care nemții doresc să-l arunce în aer (acțiunea se petrece după 23 august 1944, când armata germană se „repliază”). Existența celor șase, viața de toate zilele a echipei, are un stil foarte special.

Pe lângă vorba numai de pericolul legat de operația însăși a deminării tunelului; riscurile sînt mai multe, problemele mult mai diverse: deghizări vestimentare, ascunderi la garda presupus sigură, acte false, complicități cu chelnerii, cu cheferiștii, cu cîntăreții de local, circulație în mijlocul unui furnicar de militari germani; obligația de a simula mereu ceva, mereu altceva, această viață de vigilență exacerbată reclamă calm și o ascuțire maximă a tuturor facultăților mentale. Ascuire pe care o ajută și o înlesnește camaraderia care îi leagă pe cei șase, prietenia pe care o are în față de intensă, rezemată pe solidaritatea în fața morții. Asta stimulează puterile spirituale, și-i face pe toți să spună lucruri inteligente. Fiecare altfel. Personajul lui Pierec este glumeț și eliptic; personajul Maleavine este sentimental filozofic; personajul lui Dichiseanu este ironic; personajul lui Serioja este guraliv și gata de replică, toate acestea îmbrăcate într-o vervă tinerească de adolescent isteț. Și totuși, îndărătul acestor stăpînituri de sine, le tremură inima la gîndul — nu atât că vor muri, ci că mistuirea nu va reuși. Aceia înțeleg de intensă căre ar părea neverosimil unor obiecții neînțeleșuri de familiarizați cu legile inteligenței a fost-o bună, artistică găsiere a lui Francisc Munteanu și a echipei de realizatori pentru a picta cinematografic viața foarte specială a acestei insule de unitate, a acestor șase inși călărind pe moarte și zîmbindu-și prieteneste.

Și mai e ceva. Frazele lor sînt nu atât inteligente cît spirituale. Cînd omul e încolțit, are tendința naturală de a evada în lumea glumei. A „face haz de necaz” e o conduită firească și curentă; nu degeaba a căpătat ea formă de proverb. Toate aceste legi psihologice au fost concretizate și utilizate de Francisc Munteanu (cînd întodeauna regizorul este purtătorul de răspundere) în povestea sa.

Bineînțeles, unele replici au părut, cu drept cuvînt, nenaturale, anoste, ba chiar ridicole din pricina dublajului defectuos. Cînd Maleavina îl întreabă pe Dichiseanu: „Dumneata crezi că fericirea trebuie s-o lași să vină, așteptînd-o sau trebuie s-o cauți mergînd în întîmpinarea ei?”, această frază, rostită cum se cuvine, e foarte frumoasă, patetică și perfect potrivită cu atmosfera. Dar proferată pe tonul didactic al unui chestionar de anchetă, întreabarea pare cu drept cuvînt caraghioasă. De altfel nu numai în aceste conversații, ci și în zicerea așa, filozofice, dar chiar și în replici curente, dublajul prost produce așa spune catastrofe estetice și semantice. De pildă, fraza: „a cunoscut-o la Moscova”, care e o simplă și normală informație, este declamată pe un ton hamletian, apăsînd puternic cuvîntele: „a cunoscut-o” pronunțate vătural și tremolou după care urmează o mică pauză, apoi restul frazei: „la Moscova” spus pe un ton confidențial. Fraza va căpăta atunci un sens complet străin de cel real: „N-aveți nici o griji. A cunoscut-o el bine! Știe el perfect ce-i cu dînsa! Că doară o cunoaște încă de la Moscova... Așa că, vezi...”

Un alt omagiu indirect ar fi și următoarea obiecție posibilă: nenatural, pare-se, ca cineva, grav rănit, să ocotoască așa de bine cu pușca; și este încă și mai neverosimil ca el să aibă puterea de a împinge singur un vagon de cale ferată. Răspuns: 1) E foarte ușor de împins un vagon pe șine. Gările sînt pline de vagoane arhi-încărcate, împinse de numai unul sau doi oameni care fac asta fuierînd. 2) Vagonul nu avea altă marfă decît dinamită în cîteva cutii. Ca greutate, era ca și gal. 3) Vagonul nu era împins pe teren plan, ci la vale. 4) Se cunoaște din psihologie ce putere, aproape supranaturală (în fond realitate peste cea naturală) poate avea un om înainte de moarte, cînd un gînd mare îl stăpînește. Există un maraton al suferinței, nu numai al sufletului. 5) În sfîrșit, Pierec este, firește, un colos. Seamănă mai mult a statuie decît a muritor. Regizorul a explodat, seară analogie. Cele cinci puncte enumerate mai sus exprimă, desigur, vîntușii excepționale, dar asta tocmai pentru a arăta că legătura din firea obișnuită a lucrurilor este efortul final al eroilor. Iar finalul filmului e frumos ca o bucată de artotopie; egal de frumos cu celebrul final al lui Remarque: „Nimic noi pe frontul de vest”. Tot așa de ironic, tot așa de sugestiv. Din cei șase, n-a mai rămas în viață decît sergentul, care este o fată. O vedem în postul de radioemisiune, transmitînd și recepțînd. Un comandant o întreabă despre operația de tunel. Fata îi spune că operația a reușit. „Morți?” mai întreabă ofițerul. „Cîni”, răspunde fata. La care comandantul îi poruncește să transmită următorilor comunicat: „Tunelul salvat. Pierderi neînsemnate”. Aceste „neînsemnate” înseamnă, aici, „oși”.

În rezumat, dacă n-ar fi fost dublajul defectuos nu numai ca dicțiune, dar și ca sincronism cu mișcările buzelor; dacă n-ar fi fost acest cursur care strică mult, filmul lui Francisc Munteanu, coproducție româno-sovietică, ar fi un foarte bun film. Și bine interpretat. Cred că Dichiseanu are aici cel mai bun lucru dintre rolurile sale. Pierec este de o umblătoare originalitate. Cu același haz, cu aceeași desvoltură cu care, în *Hazul lui*, intruchipa pe un găgăuț, aci face pe un bălăz deșert și morozit. Margareta Pisaru intruchipează un personaj foarte nou pentru repertoriul ei (în afară de câteva filmușoare muzicate la Televiziune și de Polly din *Opera de trei parate* este totuși debutantă în cinematografie): o cîntăreață de local, cu netusă circumflexă a la Marlene Dietrich, fată bună, colaborînd cu comunistii. Replicile ei sînt debitate cu sobrietate, cu o naturalitate, cu o concentrare care răscumpără, prin calitatea lor, cele cîteva clipe penibile cînd (nu din vina ei, ci a regiei) este pusă să cînte un „Oci cîntăreață” isteric, epileptic și mai ales foarte horodoronc-tronc. Dar, încă odată, nu fusese vina ei... De asemenea, interesant personajul de neamț „rebel, dar nu pe față”, interpretat de Emeric Schaffer.

Și nu pot încheia fără a vorbi de aportul actorilor sovietici. Aceștia au în fața lor o experiență deosebită și de cele mai multe ori încununată de succese recunoscute chiar pe plan mondial în realizarea filmelor despre ultimul mare război. Nici de această dată nu s-au dezmințit Valentina Maleavina, Alexandr Loktev, Lev Prigunov, Victor Filipov, Leonid Zverinev. Sînt personalități artistice, care au dat viață în această poveste unor destine cărora războiul le-a oprit mersul existenței individuale, încordîndu-le toate energiile către țelul victoriei finale. Imaginea cosmicului operator sovietic Alexandr Selencov, creator cu o vastă experiență artistică, secondat de Iolanta Cen Lu Lan, a contribuit, fără ostentație, dar cu un rol remarcabil, la reușita acestei coproducții româno-sovietice.

D. I. SUCHIANU

CARNET PLASTIC

poezia desenu lui

Aceste cîteva fugitive reflecții despre desen mi le sugerează o frumoasă expoziție deschisă recent de Ileana Bratu. O expoziție de desene — într-un moment cînd arta de o libertate atât de strictă a desenului e cultivată din ce în ce mai rar — pare a indica prin ea însăși un anumit program estetic, sau, spre a evita implicațiile prea sistematice ale noțiunii de program, o anumită aspirație. Căci desenul reprezintă una din formele cele mai pure ale gândirii plastice: realul trece într-o zonă de „curății și semne” — ca să-l parafrazez pe Ion Barbu —, senzorialul se abstractizează; fie în sensul fluidității spontaneității, fie supunîndu-se rigorilor canonice și înflorînd hieratic, în idee. Văd, deci, în preferința pentru desen a Ileanei Bratu (chiar și picturile ei în ulei sînt, structural, niște desene) dese acum la o intelectualitate pur vizuală — și mă gîndesc la o expoziție plastică — cel puțin pentru un diletant în materie ca mine — funcția de meditație vizuală pe care o are desenul: o meditație, în cazul de față, metaforică. Un punct de pornire similar au și alte lucrări: Meșterul Manole, — cu figurația simbolică a prăbușirii —, *Insula filozofilor*, un fel de parabolă plastică la care sens rămîne enigmatic, chiar ciudatul *Călăreț cosmic*, motivul fantastic conținînd aici, poate, o ironie la adresa mecanicului. Dialectul Pește simplu — Pește de gală, criticul și totodată limpedele Univers al peștelui, pot fi și ele considerate ca interpretări ale unor poeme, chiar dacă aceste poeme nu există. Ajung astfel la paradoxul aparent al formulei pe care și-a ales-o artista: ea implică tendința interpretativă (adică aceea de a găsi echivalente ale poeziei) și intră, astfel, parca în contradicție cu idealul de puritate al desenului. Chiar dacă se lasă cîștite (metaforele, și în plastică, presupun lectură, o lectură, desigur, de un ordin special) desenele ei rămîn totuși esențial niște desene; și chiar dacă sînt niște interpretări, ele sînt în primul rînd niște interpretări ale lor inșele; și chiar dacă pleacă de la poezie, poezia lor e alta, independent, pur plastică.

Matei CĂLINESCU

IILEANA BRATU MARGARETA NEAGRA

GH. VARTIC

PRIM PLAN

Pentru vizitatorii săliilor știute de expoziții, dar prea puține pentru efervescentele artistice bucureștene, născute sculptorului Vartic nu ocupă nici un spațiu consacrat, a ductor, măcar, de gloriu trecătoare. El ocupă un hol de teatru pe care o inițiativă de suflet și de artă l-a pus la îndemîna muzelor plastice: foaierul Teatrului de Comedie.

Că unii teatru i se alătură de astă dată un sculptor și că de la vorba jucată-n scenă spectatorii devin la ieșirea din fotoliile lor de plus, vizitatorii unei expoziții, faptul nu poate să supere pe nimeni. Din contra. Logodna artelor nu poate fi luată decît superlativul fericit al unor realizați destinată să înfrumusețeze pretutindeni moral al celor cărora nu le lipsesc sensibilitățile artistice.

Începută cu un an în urmă, inițiativa aparține integral Teatrului și așa cunoscut pentru o seamă de alte inițiative de pe urma cărora mișcarea teatrală și publicul au beneficiat din plin. A fi director, a fi regizor, a fi actor și în același timp a fi om de artă și cultură dovedit prin fapte, e o sinteză reală pe care și organizația expoziției lui Vartic o dovedește cu priosință. După M. Chirnoagă, Perahim, Grigore Vasile, sculptorul Vartic debutază în fiecare seară în fața unui public de peste 600 de persoane, cifră neajunsă întodeauna nici într-un bun sezon plastic.

Sculptura lui Vartic se înfățișează dominată de o poezie încă din niște frăgerimi smulse din duritatea pietrei și a metalului. O poezie de armonii între sinteza formei și sugerarea ideii transmise uneori printr-o ușoară modelare: blocul dur vibrează ca o coardă de vioară.

Evitînd detaliul, dar și ferindu-se de expresia abstractă, Vartic aduce în expoziția lui cîteva autentice valori. Lucrarea însă care ni se pare cea mai complexă și de care firul emoțiilor începe să brodeze pe legendar omeniții, a dragostii, a căsătoriei fericite, poartă titlul simplu dar sugestiv: *Noi oamenii*. E o piesă de idei concentrate, rezolvată pe linia curgătoare a formelor line, concepută de-așezat pentru un spațiu de intimitate. Am vedea-o, în plină dimineață și înserare de pastel, plasată poate în grădina poezilor și a scriitorilor de pe șoseaua Kiseleff, simbol de iubire, de înțelegere și poezie a vieții.

Vartic e uneori și eliptic, încercînd reducerea formei la o simplă mișcare (Introspecție), alteori, păstrînd expresiile clasice ale genului, e descriptiv (Mihnea, Prof. D. Bîdaru, Victor) — dar niciodată subordonat unui necurat duh de a-și trăda credințele proprii în artă.

O lucrare de valoare, unică, rezultînd probabil din niște frămîntări și căutări ascunde în miezul unor gânduri concentrate pînă la esență, este *Autoportret cu mască*, ceea ce pare a-i defini un stil cu totul personal... Complex în preocupări, Vartic se mai înfățișează și cu un barocif (Sentimente) și cu îndrăzneala de a suspenda un șir de cocori în bronz, cu aripile înțînse, amintînd de neconformismul recent pe care o serie de sculptori din lumea lui luat drept pașază spre unele noi libertăți în exprimare: căzînd în exces, cei mai mulți dintre ei au transformat însă arta în mecanică și tînicigerie.

Poate că unii dintre spectatorii obișnuiți și cu scena încărcată de nimicuri, în fața sintezei scenografice din Troilus și Cresida, de pildă, au cam aceeași senzație vîzînd și o expoziție Vartic, chestie de gust, de simțire, educație artistică și preferințe personale. Faptul nu trebuie să neliniștească pe nimeni, mai ales că Teatrul de Comedie a cutezat în mai multe rânduri să spargă o serie de tipare. Pe cine ar fi să-i felicităm mai înții: pe director, pe regizori, pe actori, pe artiștii expoziții... Cred că vorbele cele mai frumoase trebuie rostite tare în fața inițiativei, a continuității ei și a tuturor aceluia care, înțelegînd pe de-a-tregul arta, le creează grădini de azur în care să poată înflori în voie.

Baruju T. ARGHEZI

Piesa *Amoor* de Murray Shilsgall va începe să se amănorească în zilele următoare de realizare. Ecranizarea realizată de regizorul Clive Donner (una din noile speranțe ale filmului englez), va avea ca interpret principal pe irezistibilul Jack Lemmon.

Se pare că Piața Comună Europeană înregistrează dificultăți și pe tărîm cultural. În ultimii doi ani, cinematografele vest-europene au pierdut 200 de milioane de spectatori!

Din nou un film istoric al regizorului polonez Andrej Vajda: *Paarta paradisului*, a cărui acțiune se petrece în plin Ev Mediu. Este vorba despre monstruoasa „Cruciada a copiilor” spre Tara Sfîntă și mai ales despre dedesubturile ei ascunse.

Julie Christie nu a venit la Festivalul de la Veneția pentru a fi de față la prezentarea filmului său *Fahrenheit 451*, deoarece se pregătea să înceapă sub îndrumarea regizorului John Schlesinger, filmările unei adaptări cinematografice a unui roman de Thomas Hardy. S-ar putea însă ca această conduită să-i fi fost sugerată de titlul filmului... *Departa de multime asteniană*.

Regizorul Sidney Lumet pregătește un film biografic, despre un nou idol al tineretului american, cîntăreața Barbara Streisand. Filmul va fi intitulat *Caraghioasă fată*.

Yves Montand va fi eroul principal al noului film al lui Claude Lelouch *A trăi pentru a trăi*, care va fi în după șasele regizorului „un film psihologic pe fond de acțiune”.

O nouă ecranizare după Dostoevici: regizorul sovietic Lev Kuliđjanov lucrează la scenariul filmului *Crimă și pedeapsă*, care va avea două seri.

Nici chiar dacă te numești Fellini nu te poți împotrivi tiranului Dino de Laurentiis. E lecția pe care au învățat-o cineștii italieni din conflictul care l-a opus pe regizor producătorului său. Deoarece Fellini s-a opus ca Raquel Welsh să joace alături de Mastrolanni în noul său film *Calășoria domului Mastorna*, el preferînd-o pe Shirley Mac Lane, Laurentiis i-a desfacut pe loc contractul. Pe deasupra el a pus sechestru pe bunurile regizorului, obligînd-l pe acesta să-și plătească dăptășuri pentru sumele investite în pregătirea filmului...

La Festivalul de la Veneția, paralel cu competiția s-a deslășurată și o altă importantă manifestare: Colegiul asupra noțiunii de comic în spectacol, la care au participat cele mai sonore nume ale cinematografiei contemporane.

După ce a terminat filmul *Profesionistii*, cu Burt Lancaster și Claudia Cardinale, regizorul american Richard Brooks se pregătește să atace adaptarea pentru ecran a celebrului roman al lui Truman Capote, *Cu șase rece*. Sperăm că va realiza acest film, spre a ne exprima astfel, cu mult... singe rece.

Cinematografia italiană suferă de criza vremii de o ciudată manieră, cea a titlurilor ei mai lungi și mai complicate, lăsa dovă cîteva exemple: *Grăbitie de mî amori... mi-a frig*, *A fost lung și greu, dar acum ce noapte băieții*, *Iertă-mă, sintei pentru sau contra?*, *Traga cu pușca, mai tare, ...nu înțeleg*.

Manuela GHEORGHIU

Scenele Europei, pe care pașii marilor dansatori au caligrafiat, cu migăloasă trudă, o istorie a grației, cunoscut, de cîva timp, un personaj de primul rang: baletul românesc.

El s-a impus în repetate confruntări internaționale, dobîndînd, într-un timp record, un prestigiu cel puțin egal cu prestigiul baletului unor țări de veche tradiție coregrafică.

Pentru noi, prilej de mîndrie legitimă, desigur. Dar în același timp, prilej de reflecție asupra unui îmbucurător fenomen artistic ce se dovedește a fi atât de impetuos (meritînd, deci, ca atare, o cercetare mai atentă), prilej de reflecție, de asemenea, asupra a ceea ce ar putea deveni el, mai departe, pentru patrimoniul valorilor noastre spirituale (cercetarea perspectivelor optime de dezvoltare).

De la bun început, arătăm că articolul de față nu-și poate propune epuizarea acestor probleme, ci doar abordarea cîtorva jaloane ca puncte de reper pentru o discuție mai amplă.

O primă constatare: este cert că balerini noștri au vocația dansului, a dansului înțeles ca mare artă. Vastul program socialist de dezvoltare cultural-artistică a țării noastre a găsit, și în ceea ce privește arta dansului, un teren deosebit de propice. Spectaculoase succese ale baletului românesc sînt o dovadă peremptorie.

Un amănunt relevant: multe din trupele de balet din străinătate sînt, în ceea ce privește componenta lor națională, destul de eteroclitice, ele apellînd deseori, pentru întărirea echipei, la sprijinul temporal al unor balerini din alte țări (faptul, desigur, n-are nici o importanță în criteriul stabilitării valorii lor artistice). Țara noastră are astăzi o trupă națională de balet unitară, bine sudată, scăpărînd de talent, concurent de temut pe arena internațională.

Odată acceptată ca exactă această constatare — existența unui fenomen artistic în plină desfășurare, explicat printr-o vocație ce se manifestă deplin în țara noastră, — se impune mai departe cercetarea perspectivelor optime de dezvoltare a acestui fenomen, a felului în care el poate fi sprijinit și impulsionat. Și pentru aceasta, să pornim de la modul de exprimare al însuși fenomenului cercetat.

Prin ce s-a remarcat baletul nostru peste hotare? Prin-o artă interpretativă excepțională. Și care au fost piesele sale de rezistență? „Giselle” și „Lacul lebedelor”. Două capodopere ale baletului clasic ce vor reuși să se mențină mult timp pe afis, datorită stilului lor desăvîrșit. Dar numai ele să reprezinte în permanență piesele de rezistență ale baletului nostru? Baletul contemporan trăiește febra marilor căutări, tematice și tehnice diferite, încearcă să prezinte problematica complexă a omului

modern, să răspundă întrebărilor epocii. Vaporosul „Iutu” și lumea înclintătoare a ficțiunii basmului nu-l sînt suficiente.

Sistem îndreptățit să credem că baletul românesc poate da opere reprezentative pentru epoca noastră, mai mult, sistem îndreptățit să credem că în curînd ne vom putea mîndri cu o puternică școală de balet națională, avînd un repertoriu și stil propriu. Premizele există (desigur, noțiunea de școală națională nu trebuie înțeleasă într-un mod îngust; nu este vorba de balet care să trateze neapărat subiecte locale, ci este vorba de opere care să poarte pecetea unui stil și a unei spiritualități specifice, existența unui timbru propriu în concertul coregrafic mondial).

Care sînt aceste premise?

— Existența unor dansatori foarte buni, care, confrunțați cu dansatorii altor țări, pot prezenta de pe acum unele caracteristici proprii, ca de exemplu: o anumite grație înăscută, o eleganță lipsită de prețiozitate, un echilibru bine dozat între temperament și lirism, umor, ușurința de a asimila tehnici de dans diferite, simțul nuanțelor.

— Existența unor pedagogi care au știut să creeze aceste elemente și a unor coregrafi cu o activitate meritorie în căutarea unui stil de dans național, și, mai ales:

— Existența unui tezaur folcloric, care inteligent integrat baletului poate duce la crearea unor opere de neînaltă originalitate. Căușarii, de exemplu, sau jocurile cu măști, cu forța lor de plasticitate și simbol, ce fascinează vizitii pot trezi coregrafului modern! Apelul la vîna folclorică necesită însă nu numai o serioasă cunoaștere a acestuia — sub forma lui originală, autentică, nu sub una aproximativă, edulcorată — ci în același timp și efortul găsirii unei modalități artistice superioare de sudare a două stiluri. Rezolvarea este dificilă, dar și pasionantă,

ridicînd numeroase probleme de cultură. Baletul, sinteză a multor arte, solicită o profundă cunoaștere nu numai a limbajului coregrafic, tehnic, dar și a tuturor artelor legate de spectacol, a muzicii și artelor plastice, a literaturii și psihologiei, a marilor orientări artistice. Baletul nu este numai operă de sensibilitate, de intuiție artistică, dar și de mare cultură, de gîndire elaborată, un calcul quasi-matematic secondează întodeauna, nevăzut, ameliatoarele vultu ale fanteziei.

Ar fi foarte necesar ca în balet și în jurul lui să se contureze mai puternic un climat de efervescentă creație, la cel mai puternic potențial artistic, ca în orbita lui să fie atrași artiștii noștri cei mai talentați. S-ar părea că raportului: filozof—artă, din reflecția lui Gaëtan Picon — „fiecare adevărat filozof regăsește în fața artei vechia bănuială platoniciană de frivolitate, pe care mai înții trebuie să o învingă” —, i se substituie, la noi, raportul: „artist serios” — balet. Desigur, au existat și există excepții și încă de cea mai bună calitate (ne referim însă la un climat general, nu la cazuri singulare), ca de exemplu: Tudor Arghezi, George Călinescu, Tudor Vlaicu, demonstrînd o înțelegere superioară a însuși procesului de creație în balet.

De ce scriitorilor și poezilor noștri nu li s-ar părea seducătoare ideea transunerii viziunilor lor în dans, acest „act pur al metamorfozelor”, cum îl numise Paul Valéry? Să nu uităm că la succesul nora din baletelor contemporane au contribuit, între alții, un Cocteau, un Jacques Prévert, un Jean Anouilh sau Eugen Ionescu; că pictorii moderni celebri — Picasso, Leger, Chagall, Matisse, Derain, Dall, Chirico, Braque, Miro, Bonnat — au deschis orizonturi surprinzătoare tehnice decurorilor de balet, iar muzicienii de prestigiu — Honegger, Milhaud, Poulenc, Auric, Stravinski, Satie, Sauguet — sînt autorii a numeroase partituri de balet.

DESPRE O ȘCOALĂ NAȚIONALĂ DE BALET

PUNCTE DE VEDERE

O importanță deosebită credem că ar prezenta înființarea unui studio experimental de dans. În acest studiu ar putea conlucra coregrafi și dansatori de formație diferită (situarea intransigentă în „clasic” sau „modern”, cu pretenția fiecăruia de a fi singurul mandatar al artei, crează o falsă anticoincidență, pășuitoare creației). Tot aici ar trebui chemați și cercetători de la Institutul de folclor — a căror contribuție în reliefaarea fondului folcloric poate fi dintre cele mai interesante —, scriitori, artiști plastici, muzicieni, regizori, esteticieni și critici de artă. În acest studiu s-ar putea lina conferințe, proiecte filme și organiza discutiile. Schimbul activ de opinii, sugestiile judicioase și îndrăznețe, încercările practice de spectacole experimentale, care să fie vizuale înainte de prezentarea lor eventuală pe scena teatrală, nu pot fi decît bine venite. Rezultatele, sîntem siguri, ar fi surprinzătoare.

Ar fi util de asemenea un schimb activ de experiență între ansamblurile de balet din țară. Cunoaștem prea puține lucruri despre teatrele de balet din afara capitalei, activitatea și rezultatele lor, de multe ori meritorii, nu sînt populare. Se face simțită lipsa unei reviste de specialitate, sau a unei rubrici permanente într-o revistă cu un profil apropiat unde să se abordeze curajoș problemele dansului, să se emită idei, să fie analizate spectacolele și interpretii (nu numai cei de la premieră) în spirit creator, de pe pozițiile unei critici competente, minunînd cu luciditate și pasiune instrumentele specifice de lucru. Critica exercitată de pe pozițiile unei reacții imediat afective (uitîndu-se că experiența artistică nu înseamnă numai afect), sau de pe poziția așa zisel Gestalt—psychologie (percepția considerată ca o apprehensiune imediată și sintetică a termenelor) — nu a adus, în definitiv, prea mari servicii, nici artiștilor, nici operelor cercetate.

★

Acesta sînt cîteva reflecții pe care ni le-am permis să le exprimăm, avînd convingerea fermă că școala națională românească de balet poate fi una din mîndriile patrimoniului nostru cultural.

Să nu uităm că datorăm mult dansatorilor noștri, acesti truditari ai uneia din artele cele mai dificile. Privite, după spectacol, voalurile în care au pluit, ireal, dansatorii, par niște salopete subțiri, miute în sudoare. Ca ele unui oțelar, după o șarjă pasională.

Tea PREDĂ

manierismul și literatura

E o încercare ispititoare, fără îndoială, aceea de a găsi un numitor comun pentru inițiativa de diverse ale literaturii din secolul în care trăim. Critica prea severă cu ei înșiși, ori prea puțin înclinată spre stabilirea unor categorii ordonatoare, au rezistat unei asemenea tentații. Astfel, Erich Auerbach în *Mimesis*, cunoscută prezentare a literaturii realiste de la Homer la Virginia Woolf, socotind că în istoria spiritului nu există identitate și regularitate și, prin urmare, conceptele abstract-sintetice falsifică sau distorsionează fenomenele individuale, care, neglijenți (fiște), expresiile generale și caută să prezinte, mai degrabă, succesiuni de date singulare. De asemenea, unul din cercetătorii cei mai subtili ai litericii moderne, Hugo Friedrich, se ferește să recunoască scoli, curente, să determine categorii de orice fel, în studiul său asupra poeziei de la Baudelaire la zilele noastre (*Die Struktur der modernen Lyrik*, Hamburg, 1956). Există prudență care-l cantonează într-o analiză fenomenologică a operele, analiză care, neglijenți (fiște), înțeleptele istorice ale evoluțiilor și revoluțiilor poetice (de ex. nu recunoaște simbolismului care n-a fost doar un clișeu, o ficțiune a criticii literare, ci o realitate) și nu poruncește niciodată spre descoperirea esențelor, spre stabilirea structurilor valorice esențiale lui poeziei timpurilor noi. Prudența lui Hugo Friedrich se dovedește însă utilă, atunci când comparăm tentativa sa cu încercarea lui G. R. Hocke (în *Manierismus in der Literatur*, München, 1963) de a subsuma întreaga literatură modernă unei singure categorii stilistice, manierismului.

În știința germană a spiritului (*Geisteswissenschaft*) există o tendință spre stabilirea corespondențelor și analogiilor, ca și o altă tendință, oarecum contrară, năzuindu-se diferențierea radicală, spre împărțirea realului cultural-istoric, conform unor dichotomii, de genul: tradițional-utopic, prometeic-epimetic, clasic-romantic etc. O asemenea dichotomie stilistică opune, după unii cercetători, clasic și barocul. Heinrich Wölfflin, a analizat într-un studiu devenit clasic (*Renaissance und Barock*, München, 1888), „Arta Renașterii și barocului”, fixând categoriile de stil distinctive. În partea a doua a cărții sale, spaniolul Eugenio d'Ors, în cartea sa asupra barocului (*Lo Barocco*, Madrid, 1943) considera întreaga istorie a artelor drept o alternanță a celor două stiluri: clasic și baroc. Pentru Eugenio d'Ors acestea sînt constante ale spiritului uman, alcătuind ritmul esențial al istoriei culturii, analog unor alternanțe fundamentale (zi-noaptea, flux-reflux) din natură. Impuls de logică, testul de sumară a dichotomiei pe care o stabilise, istoricul spaniol descoperă nu mai puțin decît 22 perioade „baroce”, din preistorie pînă în zilele noastre. Cele mai multe din acestea (Barocchus Pristinus, B.Macedonicus, B.Buddhicus, B.Pelagianus, B.Franciscanus, B. Rupestris etc.) sînt pure construcții ale vervei esistice, căutînd cu orice preț ilustrarea tezei. Mult mai puțin aventuros, Ernst Robert Curtius, în studiul său despre literatura europeană și evul mediu latin (*Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter*, Berna, 1953) folosind unelele riguroase ale filologiei și stilisticii, propune conceptul de „manierism” pentru toate tendințele literare care sînt opuse clasicismului, fie că sînt preclasic, postclasic, ori contemporane vreunui clasicism oarecare. Înlocuind, așadar conceptul stilistic al barocului prin acela al „manierismului” (preferat de Curtius pentru că prezintă mai puține asociații istorice pietrificate), cercetătorul german consideră „manierismul” o constantă a literaturii europene. Desigur, mult mai prudent decît d'Ors, Curtius, deși socotea manierismul un fenomen complementar clasicismului din toate epocile, nu descoperă prea multe asemenea perioade. Epocile de predominanță stilistică manieristă sînt, după el, sfîrșitul antichității (Alexandria și latinitatea tîrzie), evul mediu (îndeosebi sfîrșitul), precum și secolele XVI și XVII. La aceste epoci manieriste cercetate de E. R. Curtius (dar fixînd perioada „constient” manieristă între 1520-1650, între Renașterea și Baroc), G. R. Hocke, în lucrările sale despre Lumea ca labirint și Manierismul în literatură (amintindu-l, München, 1963), va adăuga alte două epoci: romanțismul (1800-1830) și aproape întreg secolul care ne stă în urmă, adică mai exact perioada 1880-1950. Cu alte cuvinte, literatura și arta (plastică, muzică) contemporană, stau sub zodia stilistică a manierismului.

Nu ne miră faptul că „manierismul” — termen introdus, se pare de Vasari în *Viețile* sale, pentru a caracteriza „maniera” în ruptură cu canoanele clasice, din perioada tîrzie a lui Michelangelo a fost multă vreme cuvînt de ocară în critica și istoria artelor. Aproape toate denumirile date curentelor școlilor, se datoresc unor asemenea intenții polemice („barocul” el însuși a fost pînă în secolul trecut un termen de dezlăsurare mai degrabă decît o calm detașată categoric stilistică). O asemenea nuanță critic-pejorativă mai este atașată încă de termenul „manierism”. Făcînd dintr-insul o modalitate de expresie, o constantă anticlasică și antinaturalistă, a spiritului european, Hocke — după Curtius — caută să legitimeze întru totul acest termen. Manierismul, după el, reprezintă atracția de totdeauna cu care „neregulatul”, „dizarmonicul” le exercită asupra spiritului uman (nu mai puțin decît echilibrul și armonia). Din această tendință fundamentală, pîrînd în sine o duplicitate, o fractură, derivă ambivalențele manieriste: afectare exagerată a expresiei și reducere, sobrietate extremă a expresiei, cifră enigmatică și revelare scandaluoasă, demonie vitalistă și intelectualism excesiv, calcul și halucinație, metaforism alogic și acuitate logică. Căutînd însă o atitudine centrală a manierismului în orientarea sa față de realitate, el nu poate fi decît opus acelei tendințe de conjugare cu realul care, de la poetica lui Aristotel pînă la studiul lui Auerbach vizează „idealul mimetic. Unii estetici centrată pe *Mimesis*, manierismul îi opune o estetică reglementată în primul rînd de *Phantasia*. Ceea ce caracterizează gongorismul, manierismul, euphuismul, prețiozitatea secolului al XVII-lea francez, manierismul german (cerul de la Nürnberg, silezianii) precum și — după Hocke — literatura și arta din Europa ultimelor decenii, nu e cum se crede îndeobște, formalismul, expresia căutată, siluirea limbii, ci, înainte de toate, faptul că toate acestea „manierism” nu recunosc corectivul realului, că, dimpotrivă, abhoră naturalul și pretuiesc artificialul, că înlocuiesc realul prin *Phantastikon*. De altfel, o asemenea estetică manieristă își are surse, ca și clasicismul, în unele stilistice ale antichității: aticismul și asianismul, cel din urmă revendicîndu-se (vezi Cicero și polemica sa cu „asianicii”) de la clasicii elini din sec. 5 și 4 î.e.n., reprezentînd direcția conservatoare, armonizatoare, clasicistă, cel de-al doilea (vezi observațiile lui Quintilian din *De Institutione oratoria*) fiind stilul apărut în Asia Mică elină și reprezentînd dizarmonia, prerogativele fantaziei, retorica nouă, „modernă”, opusă celei vechi, un fel de premamă. Nu se poate nega, desigur, că există un alexandrinism cultural artistic care, dincolo de evidentele deosebiri între epoci, ca aceea propriu-zis elenistic-alexandrină, cea postrenascentistă și cea modernă, apropie prin unele corespondente stilistice aceste epoci. Dar apariția poeziei pararetorice, emblematică, concettiste a renascerii tîrzie, nu se poate explica printr-o renaștere a asianismului alexandrin, după cum poezia lui Baudelaire, Rimbaud și Mallarmé nu se poate deduce din influența gongorismului redivivus. Eroarea oricărui critic care caută să anexeze tot ce se poate (și dincolo de ceea ce se poate) categoriei alese, pentru a-i opune tot ce rămîne printr-un fel de dialectică simplistă a contraindicțiilor ireductibile este de a leza în același timp specificitatea istorică a fenomenelor și esențialitatea lor structurală.

Reprezintă oare literatura modernă (înțelegînd prin modern jumătatea a doua a secolului trecut și prima jumătate a secolului nostru) un triumf al manierismului? Cartea lui Hocke pledează în acest sens. Studiînd de fapt manierismul post-renascentist, el aduce mereu paralele moderne, apropieri formale de cele mai multe ori (dar nu rezidă oare manierismul tocmai în asemenea manifestări formale?), argumente pentru demonstrarea manierismului modern. Clasicismul (singurul opus de el manierismului) pare demult în derută, decîzînd în academie și epigonime: ambivalențele manieriste pornind din tendința spre „neregularitate” pot fi înfrînute în literatură și arta modernă; apar tendințe (amintind cele din Alexandria și din perioada post-renascentistă) spre esoterism, spre multiple heterodoxii. De asemenea, apariția omului „problematic” (anxietatea, absurdul, etc. în incidentul contemporan) și atributul de Hocke manierismului, considerat, de astă dată, nu ca o estetică abisală, ci ca o structură psihică a omului în criză, a înstrăinării de orice absolut, a negării cazuiste a valorilor. Contactul direct cu masa datelor privind îndeosebi perioada se-

gazeta literară

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Uton (redactor șef); Teodor Balș; Al. I. Ghilia; Ion Lăncrănjan (redactor șef adjunct); Alexandru Oprea (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție)

Prezentarea artistică: Radu Georgescu
Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Imprinat la întreprinderea poligrafică „Informația”

colului al XVI-lea și al XVII-lea (autorul redescoperă adeseori cărți rare, de mult uitate, scriitori obscuri rămași într-un subsol al istoriei literare, căci procedeză la o adevărată spongologie a spiritului european). Dar pe măsură ce străbate desigurul manierei și maniei, teza autorului își pierde tot mai mult credibilitatea. E adevărat, — propria noastră experiență în contact cu lumea lui Góngora, a lui John Donne și a lui Arcimboldi o dovedește, — gustul contemporan s-a deschis pentru opere care păreau demult dezgustătoare ori fade. Garcia Lorca în 1928 făcea, într-o celebră conferință, apologia lui Don Luis de Góngora, iar T. S. Eliot dedica „poezilor metafizice” din secolul al XVII-lea (îndeosebi lui John Donne) esuri de reabilitare. Dar de la o simpatetică apropiere pînă la o structurală identificare e cale foarte lungă. Ba chiar, corespondențele formale, îndeosebi în domeniul „figurilor de stil” (pe care manierismul pe cît de adversar retorice clasice, le cultivă cu o atît de vădită plăcere încît aceasta determină pe cercetător să emită o pararetorică manieristă), corespondențele între libertățile metaforice din secolul al XVI-lea și cele din secolul nostru, nu sînt concludente pentru admiterea unei analogii a poeticii și a structurilor poeziei din cele două epoci. Fără îndoială, poate să surprindă asemănările dintre versuri ori imagini ca „Pămîntul e albastru ca o portocală” (Paul Eluard) și „Căderea purpurie a zăpezii, roșie zăpadă” (Góngora), ori cataracte ca cele din versul lui Donne, despre omul „mormint al propriilor gânduri” și seara din versul lui Eliot, „pacient narcotizat”. Dar ceea ce deosebește lumea lui Góngora de lumea lui Garcia Lorca, este tocmai și numai atît: o întreagă lume. Similitudinile formale acoperă disimilitudinile structurale. Ermetismul lui Mallarmé nu e „manierist” în sensul în

care e „manierist” obscuritatea lui Góngora. Chiar în cuprinsul aceleiași perioade, fenomenele prezentînd asemenea similitudini nu au același sens. Astfel reducerea la numitor comun manierist a ermetismului neoplatonician al lui Marsilio Ficino (care traduce și e influențat de Corpus Hermeticum și Poimandres) și a metaforismului „ermetic” marinist, înseamnă o neglijare a diferențelor de semnificație pe care faptele în cauză le prezintă. De altfel tocmai în această privință, a esoterismelor, a apelenței manierismului postrenascentist către magie, ocultism, termenii de comparație cu idealismul magic al lui Novalis, cu magia rimbaldiană a limbajului și chiar cu arta magică a supra-realistului, de altminteri aplecat spre ocultism, André Breton, pot să inducă în eroare. Manierismele pe care, fără îndoială, literatura și arta contemporană le prezintă, sînt simptome ale unor complexe culturale diferite de cele rinascimentale. Și aici este eroarea fundamentală, dincolo de toate meritele studiului aplicat și de reflexiile juste de amănunt ale cercetătorilor lui G. R. Hocke cu privire la manierism: însuși categoria de bază e vicioasă. Ea vrea să cuprindă atît de mult încît în cele din urmă nu mai cuprinde nimic cu adevărat. Chiar și Eugenio d'Ors cu cele 22 vîrste ale Barocului era mai puțin ambițios decît Hocke, care, dintr-o determinare stilistică face în cele din urmă un univers cuprinzînd modalități, structuri heteroclitice, ba chiar un Weltanschauung și o descriere a condiției umane. Manierismul acesta expansiv, voină să anexeze teritorii antropologice și culturale de la stilul asiatic antic la personajul literaturii absurdului, se reduce pe sine în cele din urmă ad absurdum.

În realitate, spiritul, gustul contemporan, e tot mai receptiv pentru formele, structurile și diversele incitații care-i vin din barocul pe care Hocke l-a opus ca fiind clasicizant, manierismului din care însă a uzurpat importante funcții. Aceste funcții — dacă le putem numi astfel — (căci, fără îndoială, un stil își are structurile sale funcționale) ale barocului, sînt astăzi poate mai active decît altădată. Se poate vorbi astfel de un barocism redivivus, ceea ce nu înmplecîndu-și existența unui neo-baroc, aserțiune care ar fi la fel de falsă ca cea a manierismului contemporan. Cît privește simptomele manieriste pe care o diagnoză atentă a culturii le-ar putea descoperi în zilele noastre, se convine să le considerăm cu prudență după pilda lui Hegel care în *Estetica* sa afirma cu privire la „Manier” — „Adevărata originalitate exclude un asemenea arbitrar”. Cu atît mai mult exclude arbitrarul criticii de a numi fapte din lumea literelor și artelor ca nume ce nu le sînt proprii.

Nicolae BALOTA

POEȚI SOVIETICI

LEONID MARTINOV

LA HOTARUL VEACURILOR

Nici vorbă,
În veacul XIX, — la voi,
Mai liniștită, viața calea-și mină:
Tarentele neîngădite, în suvoi
Curg cum le vine la-nedemînă.

Mijloacele vieții-s mai ușoare
Și traul ține-n vechile-i hotare.

Și tu-nflorești
Birtagul tău de urs sfărăitor
Iubindu-ți-l cu dragoste puțină:
Doar țara e a ta, nu e străină!

Cutețreind cîmpile-n lumină,
Așezi din loc în loc sperietori
Ca să-ți păzească-ntr-oagă halda plină.

Nici vorbă,
În veacul XIX, la voi,
O duci mai liniștit îndealată:
De n-ai fiintă, bei și dintr-o bălă.
Mijloacele de trai sînt mai ușoare
Și traul ține-n vechile-i hotare.

Și oamenii-s mai simpli. Care-i grija lor?
Cunoaște-i îndeaproape. Cît ai vrea —
Dar ai destule griji și, prins de zor,
Tot făcămăști străvechiu-abac școlilor —

Doar toate-ți curg în casă, la pridvor!
Și-n calculul mașinii ești ne-ncrezător!
Merg și fără ea!

Ție, cuprins de-alarmă, semenul tău frate
La telefonul tău cu monivela veche
Îți sună: veacul XXI-n poartă-ți bate!
Dar tu te-nțorci, nepăsător de toate
La perna ta să-adormi pe o ureche.

Și țoți
Priceap alți de bine
Neaderența ta atotneșuitoare
La veacul XX — înaltul veac,
Și-n cuget toate-ți par alți de clare...
Ești norocos. Și-ți merge. Ce să-ți fac!

GURA

Iată,
Privește: e-o gură-nflăcărată
Roșie ca flacăra cea sfîntă
De parcă lumea toată
Prin ea cuvîntă.

Ior tu, tu ai o gură desenată
Cu linii și cu-asemena conture
De parcă dinadins îți fuse dată
Printr-o sicrie și prin silhă sură
Să poruncești cu buzele lingave
Ca două pururea umile sclave
Uscate, vinete și slabe,
Doar ție-ascultătoare, doar ție roabe.

KAISIN KULIEV

CÎNTEC DE LEAGĂN

Dormiți, țoți oamenii, e noapte,
Dormiți, viforniți reci de fier,
Dormiți, voi, riuri fără șoapte,
Dormiți, prăpăști de mister!

Dormi, grohotiș, sub munți cu veci
Și-n somn ascunde-ți larva lin
Dormi, prînsă-n umeri poteci
Zăpadă-n nimb diamantin,

Tu, ce sosit-ai de departe,
Prin viscolul urliid nebun,
Dormi sub kunak, de somn ai parte,
Prieten bun!

Dormi în durerea toată-a lumii,
Fără vre-o pricină de chin,
Și zvrie în sinul greu al humei
Glonțul hain.

Dormi, moarte, — odihnă dă-ți și ție,
Lasă-ne bunii să trăiască,
Adormi în somnu-ți de beție,
Tu, răutate omenească!

Dormiți, în ora grea, fîrzie
Voi, oameni vîrșnici și copii
De parcă n-ar mai fi să fie
Dușmanii pe lumea asta, vii.

În somn sîntem de-alaltă sameni
Cu-ai tîneriți-n vis tezuror,
Fie ca-n somnul vostru, oameni,
Să crească visele de aur.

Și visul, binacuvîntată mamă,
Vă-ducă-al împlînirii dar,
De nu vi-i cugetu-n prihană,
Vă fie somnul plin de har.

În românește de Tașcu GHEORGHIU

VLADIMIR SOSIURA

VALURI LINE

E năduf. E stepa toropită.
Bolta albastră s-a făcut.
Vrăbia, de sete chinată,
Măjăie cu piscul desfăcut.

Pe-un gorgan, departe, șoimul fîpă.
Riul șerpuită lucitor,
Retele cu molăști-aripe
Dorm pe bălă țingă puii lor.

Iarba doarme-n orice fir subțire.
Ochii dor de luminășuri vii.
Sufletu-mi, pătruns de amintire,
Numai el nu poate adormi.

Ci colindă zare după zare,
Ca în anii dușii tinereți,
Sub nălate cerurile clare
Oglîndite-n scumpul meu Donet.

Vîntul iz aduce de cărbune.
Trenuri trec cu-al roșilor tumult.
A tristății zgură se depune
Pe-ale mele zile de demult.

Da. Acolo e un prunc ce-aleargă
Și-mi revăd în el pierdutu-mi chip.
Pe cînd valuri line vin să șteargă
Urmele înscrise pe nisip.

Irpen — 5.VII.1961.

SILVA KAPUTIKIAN

PICTORULUI MARTIROS SARIAN

Atunci cînd milenar meleagul nostru
Era călcat și-l sfîrteca dușmanii,
Cînd singele îi umezea întînsul,
Cum oare de-ai putut ca să descoperi
Ast univers scîldat de fericire?
Ast verde minună și ast albastru?
Paleta ta e-un rug ce nu se stinge
Căci sufletele noastre ard într-insă,
Destinului, tu beznă i-ai răpus-o
Și-ai așternut pe ea portocaliul
Sarianian. Tu numeri vîrsta
Poporului armean, dar bîtrîneșea
Nu-ți dă țircul. Ca soarele vîrteac
Ne dogorești. Ai pletele cărunte
Treii mi de ani în cîrcă duci și țotuzi
Ești pionierul, care ne zîmbește,
La git cu o cravată purpurie!

1956.

DEBORA VAARANDI

MAGNET

Întîiul fulger luminindu-mi fața,
Întîiul zbor al pasării, grăbită
Să-și prindă stolul, și întîiul cîntec
La gura vetrei unde ard butucii;
Apoi-genușchii rupți pe stînci golașe
În primăvara nordică, mai aspră
Ca-n alte părți. Și toată gingășia
Acelor clipe de demult... Și fiecare
Fereastră către frumuseți deschisă,
De-aci, din tine, colț natal de țară,
Pămînt sărat, înconjurat de ape,
Un punct neînsemnat pe harta lumii,
Dar care mă atrăgi din orice zare
Ca un magnet al dragostei eterne!

În românește de Victor TULBURE

RADU BOUREANU

PRAGA

GLOB

INTERVIU CU ZOLA

● După ce a editat în mare Ura-operele complete ale lui Hugo, Balzac, Dumas, Cercle de Bibliophilie din Paris a început să tipărească operele complete ale lui Zola.

Acesta la scurt timp după ce a apărut o altă ediție de opere complete

ale lui Zola reunind între altele și articole, scrisori, povestiri rămase uitate prin revistele vremii sau nepublicate. Iată, aici, pe Zola, neobositul căruțar al romanului, răspunzînd la an-

cheta-interviu realizată de Ernest Tuveson, în 1897:

— Îndeleficirea cea mai scumpă div.?

— Erou preferat în viață? Acel ce-ți ținegă pînă prin mîna ta.

— Deviza div.? Nici o și fără un rîd scurs.

— Reformele pe care le socotim ca fiind cele mai bune? Acelea care vor aduce omenilor fericirea.

Din volumul I al ediției. Ilustrat cu peste o sută de facsimile, publicat în seria făcută de un pictor cunoscut al epocii — Aubrey Beardsley, adus și în actualitate prin expoziția retrospectivă deschisă de curînd la Paris.

CE ÎNSEAMNĂ SWIFT?

● Aragon evoca admirativ umorul lui Swift, Lewis Carroll și Alfred Jarry, adevărați patroni și artiști moderni, și fără de care orice artă cade în academie.

După o aserțiune mai veche, care poartă girul lui Thackeray, călătorile lui Gulliver sînt însă un semn al demenței și mizantropiei autorului lor. Fărăere modernizată azi de o parte a criticii occidentale.

Cartea redactată de Ernest Tuveson, Swift. A collection of critical essays (Swift. Culegere de studii critice), apărută în Statele Unite, în 1964, intru-neste o sumă de articole reprezentînd direcțiile cele mai variate ale swifto-logiei americane, aflate între cele două extreme: studiul cultural-istoric, tinzînd la obiectivitate, și interpretarea cu variante psihanalitice, subiectiviste.

Afiat în fruntea interpretărilor psihanalitice, Norman Brown repropune o contrastivă critică de a fi omis din studiu ro-

lul esențial al funcției analitice în opera lui Swift. Sănu se uita că ar fi direct condiționată de o sexualitate anormală. De la Swift la Gulliver și de la cartea la întreaga cultură umană, N. Brown trece prin două triumfuri adevărate „caracteristici analitice” al civilizației. Redactorul categoric, E. Tuveson, susține un Swift care „atîna termen de par-tea puterii și a susținătorilor ordinii”.

Mizantropia lui Swift este explicată de alți cercetători prin aceea a lui Gulliver, între care pun semnul egalității.

Îată în fine, una din concluziile cele mai interesante, culturale-istorice: „În-totdeauna figurarea satirică a rîndu-riilor existente în Europa” (N. Black, articol despre Călătoriile lui Gulliver).